№ 173 ՇԱԲԱԹ, 8 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1915 ՇԱԲԱԹ, 8 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 173

ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:
ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:
Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպէկ:
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թեմիս Գերապատիւ Սրբազան Առաջնորդի կարգադրութեամբ վաղը, կիրակի, օգոստոսի 9-ին, ժամը 12-ին, Վանքի ււագ-եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվելու է հոգեհանգիստ Վրաստանի և Իմերէթի հայոց թեմի նախկին կառավարիչ և Էջմիածնի սինոդի անդամ՝

ԵՓՐԵՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ
ՀԱՄԱՐ
531. 1—1

Օգոստոսի 4-ին, գիշերը, ծանր և երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց 78 տարեկան հասակում

ՎԱՐՎԱՌԷ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԸ

որի մասին նրա որդիները՝ Համբարձում եւ Արշակ Առաքելեանները, հարս՝ Եղիսաբէթ Առաքելեանը, դուստրեր՝ Հեղինէ Աստամեանը եւ Մարիամ Նազարբէկեանը եւ փեսայ՝ Զաքարիա Նազարբէկեանը, թոռներ՝ Սուրէն Առաքելեանը, Արփենիկ, Այծեմնիկ եւ Աղաւնիկ Նազարբէկեանները յայտնում են ցաւով իրանց ազգականներին և ծանօթներին: Յուղարկաւորութիւնը և թաղումը այսօր, շաբաթ, օգոստոսի 8-ին: Պատարագը կը սկսվի Մուղնու եկեղեցում առաւ. ժամը 10-ին, որից յետոյ յուղարկաւորութիւնը եկեղեցուց դէպի Խոջիվանքի գերեզմանատունը, ուր և կամփոփվի հանգուցեալի մարմինը: 522. 2—2

ՀՐԱՏԱՊ ՍՓՈՓԱՆՔ
ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻՆ
ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆԸ

Կիրակի, օգոստոսի 9-ից (վաղվանից), Միքայէլեան պրոսպեկտի վրա, № 197, հանգուցեալ Հմայեակ Նազարեանցի ժառանգների այգում, Մուշտայիդի դիմաց, բանում է

1000 հայ փախստականների համար
ցերեկվայ ապաստարան

Առաւօտեան ժամը 6-ից մինչև երեկոյեան ժամը 7-ը:
Այդ 1000 հոգուն կը մատակարարվի առաւօտ և երեկոյ չայ հացով: Կէսօրին ճաշ: Ամբողջ օրը ստուերախիտ ընդարձակ այգին այդ 1000 հոգու տրամադրութեան տակ, որոնց տրվում է մուտքի անուանական տոմսակ՝ կարմիրներով, իւրաքանչիւր օր առաւօտ և երեկոյ չայ ու կէսօրին ճաշ ստանալու և այգին մտնելու համար: Ապաստարանը կը մնայ բաց այնքան շաբաթ, որքան հայ գիտակցութիւնն ու պարտաճանաչութիւնը կարող կը լինի պահպանել սրա գոյութիւնը: Սկզբնական ծախսերի համար «ԱՂԲԻՒՐԻ» և «ՏԱՐԱԶԻ» խմբագրութիւնը նուիրաբերում է 2000 օրինակ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԱՐԾԻՒ ԽՐԻՄԵԱՆԻ (Հայոց Հայրիկը Օշականում, ֆոտո-գրավիւր հատը 1 ռ. 50 կ.) և ԱՆՎՀԵՐ ԵՐԿԱԹԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ (Վեհափառ Իզմիրլեանը Սանահնում, 18 գոյնով խրօմօ, գինը 3 ռ.) ընտիր պատկերները, գումար 4500 ռուբլի: Այս պատկերները գնողների անուանացուցակը կը տպագրվի կատարված նվիրատուքի ընդհանուր հաշւի հետ առանձին պատկերազարդ հրատապ հրատարակութեան մէջ, որ կը վաճառվի դարձեալ Մայր Հայաստանի փախստականների օգտին: Յարգանօք հրաւիրվում են հայութեան բոլոր խաւերը զարդարելով իրանց բնակարանները Մայր Հայաստանի ազատութեան համար մարտիկ վեհափառ ռահվիրաների այս պատկերներով՝ հնարաւորութիւն տալ ամոքելու մեր եղբայրակիցների վիշտը: Պատկերները վաճառվում են «Մշակի», «Հորիզոնի», «Աղբիւր-Տարազի» խմբագրութիւններում. դրսի քաղաքներից երկու պատկերների գինը ճանապարհածախսով 5 ռ.: Վերադիր և ապառիկ պատուէր չէ ընդունվում:
Դիմել՝ Тифлисъ, Бюро Печати. Голов. пр. 41. առ. 13. 3—1

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՆ
Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան Վարչութիւնը
սրանով յայտնում է, որ Հինգշաբթի, օգոստոսի 13-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՅԻ դահլիճում նշանակված է Խմբակցութեան անդամների
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ.
Օրակարգի խնդիրներն են՝
1) Վարչութեան զեկուցումը Խմբակցութեան 1914/15 թ. գործունէութեան:
2) Հաշւետուութիւն 1914/15 թ. թատերաշրջանի:
3) Զեկուցում վերստուգիչ յանձնաժողովի:
4) Նախահաշիւ 1915/16 թ. թատերաշրջանի:
5) Ընտրութիւններ՝ ա) Վարչութեան 7 անդամի և 3 փոխ-անդամի, և բ) Վերստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամի և 2 փոխ-անդամի:
6) Ընթացիկ հարցեր:
Ծանօթ.—1) Խմբակցութեան այն անդամները, որոնք չեն վերանորոգել իրանց անդամավճարները, ընդհանուր ժողովում ձայնի իրաւունքով օգտվելու համար կանոնադրութեան 13-րդ և 14-րդ յօդ. համաձայն պէտք է վերանորոգած լինեն մինչև վարչական վերջին նիստը—ներկայ օգոստոսի 12-ը:
Ծանօթ.—Խմբակցութեան նոր անդամ գրվել ցանկացողները, ընդհանուր ժողովում ձայնի իրաւունքով օգտվելու համար, կանոնադրութեան 13-րդ յօդ. համաձայն, պէտք է որ անդամագրված լինեն մինչև ներկայ օգոստոսի 12-ը:
առ. (առ.) 529. 2—1

ԽԱԹԱԲԱԼԻՍՏՆԵՐ բոլոր երկիրների, միացէք և այսօր ու վաղը
№ 28 — „ԽԱԹԱԲԱԼԱ" — № 31
կարդացէ՛ք.
Ազգային հերոսների պատկերներով:
Ծանօթ.—Ի գիտութիւն ցրիչների: Թերթը պիտի ստանալ «ՄԱՄՈՒԼ» ստպարանում:
Հասցէն. Թիֆլիս՝ Редакція «ХАТАБАЛА». առ. 530. 1—1

Մի ինտելիգենտ
ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ
(ՆԱԽԼԵՐՆԻԿՆԵՐ)
Մինչև 15 տարեկան հասակի:
Նակարանը քաղաքի կենտրոնում՝ Չերքեզովսկայա փող. № 3, ոչ հեռու Վօրոնցովի արձանից:
Պայմանների մասին դիմել մինչև օգոստոսի 24-ը հետևեալ հասցէով՝ Манглисъ, С. ЕСАЯНУ.
(շ. և.) առ. 497. 3—2

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՕՏՕՐԱԿՍՈՎ: Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌՐՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ: Ամէն օր. 9—1 ժամ. ցեր. և 5—7 ժամ. երեկոյեան: ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ առ. ժ. 9—10 ՁՐԻ: Бебутовская, 23. тел. 7—29.
առ. (ա. օ.) 504. 100—9

ՈՒՐՆ Է ՄԵՐ ԱՆԵԼԻՔԸ

Շատ հասկանալի է, որ հսկայական աղէտների ժամանակ ամեն մարդ կորցնում է իր գլուխը, նոյն իսկ կառավարութիւնները կորցնում են իրանց գլուխը: Այն երկիրներում, որոնք ունեն ներկայացուցչական մարմին—պարլամենտ, սենատ և այլն—շփոթութիւնը կարճատև է լինում, մանաւանդ երբ կառավարութիւնը ունկն է դնում ժողովրդի ներկայացուցիչների ձայնին: Այդ մենք անձամբ տեսնում ենք մեր Պետական Դումայի օրինակով. Դուման գումարվեց և նա կարողացաւ անմիջապէս վանել, չքացնել այն լքումը, որ սկսել էր տիրել վերջին անաջողութիւնների պատճառով, կառավարութիւնն ամեն պատրաստականութիւն ցոյց տուեց ընթանալ Դումայի հետ միասին և միասին մտածել ձեռք առնելի միջոցների մասին:

Այսօր ռուս ժողովուրդը անսասան հաւատ ունի, որ վերջնական յաղթութիւնն իրենն է տանելու: Այդ հաւատով լի են ամենքը, և ապագան աւելի լուսաւոր ու փայլուն է նկատվում, քան կարելի էր սպասել այժմ կրած աղէտներից:

Ի՞նչ վիճակի մէջ ենք մենք հայերս: Մեր խօսքը, ի հարկէ, Թիւրքահայերի մասին է, որովհետև մենք ռուսահայերս, իբրև Ռուսաստանի քաղաքացիներ, նոյն յոյսերով և ակնկալութիւններով ենք ապրում, որոնցով ապրում է ռուս ժողովուրդը:

Հայերի դրութիւնը, արդարև, անագորոյն, անօրինակ աղէտալի եղաւ: Մենք բաբէցինք մեր բոլոր ույժերը, կարողութիւնները՝ նիւթական, բարոյական, հոգևոր, մտաւոր՝ ազատվելու վերջապէս Թիւրքական լծից, սուլթանների բէժիմից, ապրելու մարդկային կեանքով իբրև ազատ մարդիկ, իբրև քաղաքացիներ: Չը նայելով մեր բոլոր ջանքերին, զոհաբերութիւններին, Թիւրքահայերը բնաջինջ լինելու դրութեան են հասել: Մի կողմից ընդհանուր, համատարած կոտորածները, միւս կողմից գաղթականական սոսկալի հոսանքը դատարկել են հայերից Հայաստանը:

Մենք, ի հարկէ, կէս ճանապարհից ետ դառնալու չենք. շարունակելու ենք ընթանալ, կռւել մեր թշնամիների դէմ, օգնել մեր փախստականներին. բայց նկատվում է, որ մեր գործողութիւնների մէջ չը կայ ընդհանուր ուղղութիւն, ընդհանուր և միաբան գործունէութիւն, որ մենք կորցրել ենք մեր գլուխը: Անկարելի է բարեգործական միջոցներով կամ մուրալով պահպանել 200,000 փախստական. անկարելի է մասնաւոր նուէրներով մղել պատերազմ թշնամու դէմ. դրանք ծովի մէջ կաթիլներ են: Անհրաժեշտ է այլ միջոցներ տեսնել, ընդհանուր կազմակերպութիւններ ստեղծել:

Եւ ահա պէտք է որ հանդէս գայ այստեղ հայ ժողովրդի ներկայացուցչական կամքը, որ գործունէութեան ուղին, ընթացքը գծէ ինքը ժողովուրդը, այլ ոչ անհատներ, մասնաւոր կամ կուսակցական կազմակերպութիւններ: Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը գումարէ Էջմիածնում, իր նախագահութեամբ, եթէ ոչ ազգային, գէթ խորհրդակցական ժողով, մի ժողով, որ իր մէջ պարունակէ հայ ժողովրդի բոլոր խաւերի, դասակարգերի, հոսանքների, ուղղութիւնների ներկայացուցիչները և կարողանայ, հետևաբար, որոշել, թէ ինչպէս փրկել Թիւրքիայի հայութիւնը բնաջինջ լինելու վտանգից:

Որքան շուտ, այնքան լաւ:

Հ. Ա.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐ

Ջուլֆա, 6 օգոստ.

Եկել է եկել Սարայ-Մոկս-Շատախի վրայով փախստականների մի խումբ՝ 1500 հոգի. ճանապարհին քիւրդերը կոտորել են կէսը, մնացածը հիւանդ են և վիրաւորված: Ցոյց ենք տալիս բժշկական և նիւթական օգնութիւն. Վանը, Շատախը, Մոկսը և Կարճկանը մոխրակոյտի են վերածված:

Ներսէս եպիսկոպոս

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
6 օգոստոսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական: Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Օգոստոսի 4-ին Օլթիի ուղղութեամբ մեր հետախուզողները Թիւրքական պահակներին քշեցին ձորոխի այն կողմը:

Բասէնի հովտում Թիւրքերը ամբողջ օրը արտիլերիական կրակ էին արձակում, իսկ երեկոյեան դէմ յարձակում գործեցին Տարխօջի դիրքերի վրա:

Մեր զօրամասերը, թողնելով Թիւրքերին մօտենալու, ուժեղ կրակ բացին նրանց վրա և, կարճժամանակեայ սւինամարտից յետոյ, թշնամուն փախուստի դարձրին:

Խուշմուգանի լեռների շրջանում Թիւրքերի բոլոր յարձակումները ետ մղվեցին:

Մնացած զօրաճակատում փոփոխութիւն չը կայ:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՐԴԱՆԵԼՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 օգոստոսի

ԼՕՆԴՕՆ.—Մամուլի բիւրօն յայտնում է.

Գալլիպօլի թերակղզու հարաւային շրջանում Թիւրքերը շարունակեցին արտիլերիական կրակը առանց հետևանքների: Օգոստոսի 1-ին և 2-ին դրութիւնը մնաց անփոփոխ: Հիւսիսային շրջանում աւստրալիական զօրքերի աջ թևը ենթարկվեց խիստ յարձակումների օգոստոսի 2-ի գիշերը, սակայն բոլոր յարձակումները ետ մղվեցին: Սուվլերում ափ իջեցված զօրքը առաջ շարժվեց թշնամու ուժեղ կրակի տակ, տիրեց Թիւրքաց խրամատներին և գերի վերցրեց 22 հոգի:

ՍՕԼՈՒՆ.—Միտիլէնից հաղորդում են օգոստ. 4-ից, որ Գալլիպօլի թերակղզում դաշնակիցները նոր զօրք են ափ իջեցրել, որը կատարվեց երկու ռազմանաւերի պաշտպանութեամբ: Կռիւները շարունակվեցին ամբողջ զօրաճակատում: Դաշնակիցներն առաջ են շարժվում:

ՍՕԼՈՒՆ.—Միտիլէնից հաղորդում են, որ գերմանական 200 օֆիցէր մեծ թւով աւստրիացիների աջակցութեամբ եկան Զմիւռնիա, ուր շուտով հիմնվելու է մեծ գործարան ռազմամթերք պատրաստելու համար:

Համաձայն պաշտօնական տեղեկութիւնների, անգլօ-ֆրանսիական աէրօպլանները թռիչք կատարեցին Կ. Պոլսի վրա և աջողութեամբ ռմբակոծեցին Թօփհանէն, ուր քանդեցին զօրանոցները: Հաղորդում են, որ կան մի քանի սպանվածներ և մեծ թւով վիրաւորներ:

ԱԹԷՆՔ.—Դաշնակիցները զօրք իջեցնելով „Կարա-Թէփէում" գրաւեցին այն բարձունքների գիծը, որոնք իշխում են Գալլիպօլիից Քիլիդ-Բահր տանող գլխաւոր ճանապարհի վրա, և ամրացրին այդ կարևոր ռազմական դիրքը: Բուլայիրի գրաւումը դեռ չէ հաստատվում:

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
6 օգոստոսի

ՍՕԼՈՒՆ.—Զմիւռնիայից հաղորդում են, որ նոր հալածանք և ձերբակալութիւններ են սկսվել յոյն ազգաբնակութեան շրջանում, որը բացատրվում է նրանով, որ երեք յոյն, Զմիւռնիայի արտաքին ամրութիւնների հրամանատար Նիազի-բէյի հարէմի երեք Թիւրքուհու աջակցութեամբ, փորձել են գողանալ ամրութիւնների պլանը անգլիացի օֆիցէրներին տալու, որոնք գտնվում են Միտիլէն կղզում: Յոյների խանութները կողոպուտի երկիւղից փակ են:

ԲՈՒԼԳԱՐԱՀԱՅԵՐԻ ԿՈՉԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 օգոստոսի

ՍՕՖԻԱ. — Բօլգարիայում ապրող հայերը դիմեցին բօլգարական ազգին մի կոչով, որի մէջ խօսվում են հայ ժողովրդի աննկարագրելի դրութեան և տանջանքների մասին: Փախստականների անընդհատ շարքերը դիմում են ռուսական սահմանը, որպէսզի ազատվեն մահից և անպատւութիւնից: Թիւրքերը վճռել են ջնջել հայերին իրանց հայրենիքում. Թիւրք կառավարութիւնը մտադիր է Կ. Պոլսից Փոքր-Ասիա արտաքսել 10,000 հայերի, որի հետևանքով հայ ընտանիքներն ամենը գալիս են Բօլգարիա: Կոչով աղերսվում է բօլգար կառավարութեանը միջամտել, որովհետև Թիւրքերը ամենից շատ վախենում են Բօլգարիայի հանդէս գալուց: Բօլգարիան,—կոչի ասելով,—մի բողոքով կարող է վերջ դնել հայկական հետապնդումներին: Հայերը այսօր կազմեցին սգի ցոյց: Հայերի բոլոր խանութները Սօֆիայում փակ են:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 օգոստոսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Օգոստոսի 5-ին մեր նաւերը, որ պաշտպանում էին Ռիգայի ծովածոցը, թշնամու նաւատորմի գերազանցութեան պատճառով՝ կռւից յետոյ անցան հետևեալ դիրքերը:

Ցամաքի վրա, ամբողջ ռազմաճակատում, Ռիգայից մինչև Եանօվ դրութիւնը անփոփոխ է:

Կօվնօյում պշնամին շարունակում է ընդարձակել իր ձեռք բերած աջողութիւնը, ըստ որում նրան աջողվեց գրաւել քաղաքը և առաջանալով ամրացւ քաղաքին մօտ վայրերում, որոնք ընկած են Նէման և Վիլէյի գետերի միջև:

Օսօվէցի մօտ, օգոստ. 5-ի գիշերը և հետևեալ օրվայ ընթացքում, գերմանացիների յարձակումները մեր դիրքերի դէմ ետ մղվեցին: Օսօվէցից մինչև Բրեստ ընկած ռազմաճակատում դէպի հարաւ կռիւները շարունակվում են. նրանք մի քանի մասերում

ընդունեցին խիստ յամառ բնոյթ։ Առանձին յամառութեամբ թշնամին յարձակվեց մեր զօրքերի վրա օգոստոսի 4-ին և 5-ին Ներքին Բօբրում, Բելսկի ուղղութեամբ, Զերենկի և Վոլօգաւի մօտ, երկաթուղու ուղղութեամբ։ Գալիցիայում մեր զօրքերի ճակատն անփոփոխ է։

Նովօգեօրգևվսկի մօտ թշնամին ուժեղ եռանդով յարձակումներ է գործում Վիսլայի և Նարեվի աջ ափի ամրութիւնների դէմ։

Կռիւները կրում են անօրինակ յամառ բնաւորութիւն։ Գերմանացիների դիակները շեղջակոյտով ծածկում են ցանկապատները. բայց և այնպէս թըշնամու արտիլլերիան, զարգացնելով իր կրակը ծայր աստիճանի, աջողեց ճընշել մեր թնդանօթների կրակը և քանդել Վէրօյի և Նարեվի միջև եղած ամրութիւնները, որից յետոյ մեր զինւորները, չը նայած բոլոր ջանքերին, հարկադրված եղան քաշվել Վկրի գետի աջ ափը։ Այս հանգամանքը ժամանակ տուեց գերմանացիներին կենտրոնացնել յետագայ ույժերը հիւսիսային մասում Վկրի և Վիսլա գետերի միջև։

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

7 օգոստոսի

ԱԹԷՆՔ.—Վենիզելոսը յոյս ունի ժամանակին վերջնական պատասխան տալ նոր կաբինէտը կազմելու մասին։ «Էստիա» լրագիրը ասում է, թէ Վենիզելոսը կաբինէտ կազմելու առաջարկութիւնը անմիջապէս չընդունեց նրա համար, որ ծանօթանայ իր նախորդների քաղաքականութեան հետ և պարզի, թէ չե՞ն ստեղծել արդեօք նրանք այնպիսի դրութիւն, որտեղ անձնական քաղաքականութիւնը անգործադրելի կը լինի։ Ենթադրում են, որ Վենիզելոսի պատասխանը կախված է լինելու քառեակ համաձայնութեան դէպի նա ունեցած վերաբերմունքից և այն հարցի լուծումից, թէ ինչ չափով նրա իշխանութեան գլուխ կանգնելը կը բարելաւի Յունաստանի միջազգային դիրքը։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Շվէդական կառավարութիւնը ռուս կառավարութեան յանձնեց Գերմանիայի խնդիրքը, որպէսզի Ռուսաստանը ինվալիդներ փոխելու ժամանակ առայժմ աւելի թոյլ ուղարկի Գերմանիայի գերիներին, քան աւստրիացիների, որովհետև Գերմանիայում դեռ միջոցներ չեն ձեռք առնված աւստրիացիներին իրանց երկիրը ուղարկելու համար։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ. — «Հաակօն» նաւի պօստը գերմ. նաւի կողոպտելու առիթով Նորվեգիայում յուզմունք է տիրում։ Նաւի վրա եղել է միայն նորվեգիական և դանիական պօստը։ Նորվեգիական լրագիրները յայտնում են, որ Նորվեգիան պահպանում էր ամենախիստ չէզոքութիւնը։ Մինչդեռ գերմանական նաւերի գործողութիւնները Նորվեգիային ծանր կորուստներ են պատճառել։ «Աւստենպօստէն» գրում է, որ «Հաակօնի» վրայի պօստը բռնելուց խիստ վնասվել են նորվեգիական շահերը։ Լրագիրը պահանջում է, որ կառավարութիւնը եռանդուն կերպով բողոքի։ Եթէ նորվեգիական իշխանութիւնները վճռական խօսք ասեն, Նորվեգիայի ողջ ժողովուրդը նրանց կողմը կը կանգնի։ Գերմանացիների արարքը շօշափում է նաև շվէդացիների շահերը։

ՔՐԻՍՏԻԱՆԻԱ.—Գերմանական նաւի կողոպուտի (պօստը) առիթով, նորվեգիական կառավարութիւնը բողոքեց Բեռլին պօստը բռնելու դէմ, պահանջելով պօստային ծանրոցները վերադարձնել Նովեգիային. բողոքեց նաև նրա դէմ, որ գերմանական օֆիցերները ծրարներն ու փաթեթները բացել են ձգել։ Պօստի մէջ եղել են դրամական թղթակցութիւններ։

ՓԱՐԻԶ.—Լօրդ Կիտչեները և Միլերանը խորհրդակցեցին Ժօֆֆրի և Ֆրենչի հետ և կարգաւորեցին տասնեակ շատ հարցեր, որոնք շօշափում են երկու բանակների շահերը։ Բարլեդիւկում Կիտչեների պատւին տված ճաշկերոյթին Միլերանը ասաց. «Ինքը թշնամին մեծ իլլուզիաներ չի տածում յաղթանակ տանելու մեր բանակների վրա։ Նա այժմ արդէն աշխատում է հաշտարար ձգտումներ յարուցել, բայց ֆրանսիական ժողովուրդը, պարլամենտը և կառավարութիւնը աւելի, քան երբեւիցէ, լցված է վճռականութեամբ՝ զէնքը վայր դնել միայն այն ժամանակ, երբ թշնամին բոլորովին կոտրած կը լինի»։ Կիտչեները յայտնեց, թէ սրանից յետոյ, երբ ինքը տեսաւ ֆրանսիական քաջարի բանակը, նա աւելի ևս հաւատաց յաղթանակին և ասաց, որ Անգլիան վճռել է լարել բոլոր ույժերը, որ օգնի Ֆրանսիային նպատակին հասնելու։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

7 օգոստոսի

ՑԵՏԻՆԷ.—Գահաժառանգ Դանիլօն մեկնեց Ֆրանսիա կոյր աչքի անդամատութիւնը կատարել տալու։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ Բուխարեստից հեռագրում են, որ քառեակ համաձայնութեան հանդէպ գալու առիթով յոյն կառավարութիւնը Մակեդոնիա է ուղարկել բազմաթիւ գործակալներ այնտեղ երևացած կասկածելի անձանց հետապնդելու համար։

◆ Բ. Դրան կարգադրութեամբ՝ Բէյրութում ձերբակալված են արաբական բարենորոգչական շարժման ղեկավարները, որոնց թւումն է Թիւրքաց պարլամենտի Բէյրութի պատգամաւորը։ Ձերբակալութիւնները յուզում առաջացրին։ Վերսկսվեցին հալածանքները։

◆ Բուխարէստի գերմանասիրական թերթերը տալիս են ռուսատեցական յօդուածներ, պահանջելով որ ռումին զօրքերը մտնեն Բեսարաբիա։ Այդ թերթերը ռումին կառավարութեանը մեղադրում են անգործութեան և կաշառված լինելու մէջ։

◆ «Nord. D.»-ն յայտնում է, որ դանիական թագաւորի միջնորդութիւնը հաշտութեան մասին ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մտացածին բան։

◆ Վարշավան գրաւելուց յետոյ, Վիլհէլմը իր ճառի մէջ ասել է. «Վարշավան—դա հաշտութիւն է։ Ես երբէք այս քաղաքը չեմ մտնի որպէս թշնամի»։

◆ Գերմանացիները Վարշավայի կառավարութեան նախագահ են նշանակել իշխան Լիւբոմիրսկիին։

◆ Արգելված է Վարշավայից արտահանել պղինձ, բրօնզ և կաշեղէն։

◆ «Րեչ»-ը ասում է, որ գերմանացիների անաջողութիւնը Բաուսկի շրջանում ստիպեց նրանց դանդաղեցնել իրանց գործողութիւնները Ռիգայի շրջանում։ Թշնամու զօրքերի տեղափոխութիւնները շարունակվում են զօրաճակատի ամբողջ երկարութեամբ։ Մօտիկ ապագայում տեղի են ունենալու խոշոր կռիւներ զօրաճակատի զանազան մասերում, որոնց թւում մի քանի բոլորովին նոր մասերում։

◆ «Րեչ»-ը յայտնում է, որ թշնամու, Վիլկոմերի և Պօնևեժի զօրամասերը միացած աշխատում են առաջանալ Դվինսկի շրջանում։ Վալնօն առ այժմ մնում է ռազմական գործողութիւնների անմիջական վայրերից դուրս։ Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն՝ Մակենզենի բանակի աջ թեւը անաջողութիւն է կրել և ետ է մղված դէպի հարաւ-արևմուտք։ Այս աջողութեան մեծ նշանակութիւն է տրվում։

◆ «Թայմսը» բացատրում է մեր զօրքի աջող նահանջը նրանով, որ մեր զօրքի միջբանակային հաղորդակցութիւնների սիստեմը կատարեալ է, իսկ զօրապետների հրամանները՝ հակիրճ և պարզ։

◆ «Օբսերվերը» գրում է. «Ռուսները օժտված են դիմադրելու հանճարով։ Գերմանացիք չափազանց ուշ յարձակվեցին ռուսների վրա։ Հինդենբուրգը Նապօլէոնի կարիկատուրայի ընդօրինակողն է։

ՅԵՏՈ՞Յ... Ի՞ՆՉ

Գնացքում առիթ ունեցայ հանդիպելու պ. Եր--ի հետ, որը իբրև Բեռլինի գործարանատէր և ռուսահպատակ հայ՝ մինչև օրս ձերբակալված էր այնտեղ, և միայն յուլիսի սկիզբներին ազատվելով պանդխտութիւնից Կօպէնհագէնի վրայով կարողացել էր անցնել Ռուսաստան։

Այսպիսի դէպքերում պարզ է որ իւրաքանչիւրը մեզանից հետաքրքրվում է այնտեղի հասարակական տրամադրութիւնով և կառավարական այն կարգադրութիւններով, որոնք մատչելի են դառնում ժողովրդի լայն մասսաններին։

Իմանալ թէ ինչի է ձգտում հասարակութիւնը և ինչ է մտադիր անելու կառավարութիւնը, դա մեր խօսակցութեան կենտրոնական նիւթն էր կազմում։

— Բեռլինի հասարակութիւնը, — ասաց նա,—ոչ առանց յուզմունքի է հետևում ռուսաց բանակի նահանջմանը։ Աչքի առաջ ունենալով ռուսաց դաշտերի լայն հարթավայրերը, որը մինչ օրս իր բնական դիրքում է մնացել, գերմանացին մի տեսակ վախով է հետևում ռուսաց զօրքերին, նախազգալով այն հանգամանքը, որ առաջիկայ աշնանամուտի հետ միասին, երբ կը սկսեն անձրևային եղանակները, նա խրվելու է ռուսաց դաշտավայրի ցեխում, որից դուրս գալու ոչ մի հնարաւորութիւն այլ ևս չէ ունենալու։ Գիտակցելով այս, իւրաքանչիւր գերմանացի երբ կարդում է տեղական թերթերում կայզէրի նորանոր նուաճումների մասին, ակամայից հարց է տալիս իրան՝ «Յետոյ... ինչ...», այսինքն թէ՝ «Լաւ, նուաճումները նուաճումներ են, իսկ խաղաղութիւնը կա՞, թէ ոչ։ Այդ նուաճումները չէ որ մեզ խաղաղութիւն բերելու փոխարէն՝ մեր թշնամիներին պատերազմի նոր պատրաստութեան են հրաւիրում։ Ուստի և ինչացու են այդ նուաճումները»։ Ահա սա է,—ասաց նա, — Բեռլինի հասարակական տրամադրութիւնը։ Ամբողջ Գերմանիան ուզում է ոչ թէ նուաճումներ, այլ խաղաղութիւն, որովհետև նրա ներքին առևտրաարդիւնաբերական օրգանիզմը օր օրի վրա կազմալուծման հսկայական քայլեր է անում։ Եւ ահա կայզէրը նրան բաւարարութիւն տուած լինելու համար յայտարարում է՝ «Պէտք է հասցնել վճռական հարուած թշնամուն, և նա ստիպված կը լինի ինձ հետ խաղաղութեան դաշինք կնքել» Իմ Բեռլինում եղած ժամանակս, գերմանացիների համար վճռական հարուած էր համարվում ռուսներին Գալիցիայից դուրս քշելը, սակայն այսօր մենք գիտենք, որ ռուսները թողին ոչ թէ միայն Գալիցիան, այլ և Վարշավան, բայց խաղաղութեան ոչ մի շշուկ չէ լսվում։ Այժմ ես երևակայում եմ բեռլինցոց յուզմունքը։

— Ի՞նչ էք կարծում, վերջնական հաշւով Գերմանիան պարտված կը լինի թէ ոչ.— հարցրի ես։

— Անշուշտ,— պատասխանեց նա,— Ռուսաստանին ոչ ոք յաղթող չի լինի, եթէ կառավարչական սիստեմից դուրս վանվի գերմանական խորամանկ քաղաքականութիւնը, եթէ մինիստրները պատասխանատու լինեն Պետ. Դումայի առաջ և եթէ հասարակական գործունէութեանը տրվի լայն ասպարէզ։ Այժմ, ինչպէս մենք տեսնում ենք, իրականանում են թէ մէկը և թէ միւսը։ Ռուսաստանի հասարակական բոլոր ույժերը այժմ գործի են հրաւիրված, ռազմամթերքների արդիւնաբերութեան համար պիտանի են դառնում մեր բոլոր գործարանները, և, որ գլխաւորն է, արդէն սկսել են աշխատանքները։ Սրանում է Ռուսաստանի յաղթութեան իսկական գրաւականը։ Հօկտեմբեր ամսին ռուսաց բանակը զինված կը լինի ըստ պահանջի, նորակոչ զինւորներն արդէն սովորած կը լինեն, գերմանացին գրաւած կը լինի Ռուսաստանի խորքերը, և այն ժամանակ միայն կը սկսվի վճռական ճակատամարտը, բայց ոչ գերմանական, այլ մեր մտքով։ Իսկ մինչ այդ, եթէ կարելի լինի բանալ Դարդանէլի և Բօսֆօրի նեղուցները, հաւատացէք, որ գերմանացին գլուխը կորցրած ետ կը փախչի այստեղից, և այն ամենը, ինչ որ նա վերցրել է մեզանից կռւով, մեզ ետ կը վերադարձնի առանց մի գնդակ արձակելու էլ։ Սա իմ խորին համոզմունքն է։ Աւելին կասեմ,—ասաց նա,—եթէ նեղուցները վերցվեն դրանից շուտ, դեռ այն ժամանակն էլ կայզէրը վճռել է թողնել Վարշավան և ամրանալ իր նախկին դիրքերում, որոնք հսկայական ամրութիւններ են ներկայացնում։

— Ճի՞շդ է, որ Բեռլինում հացի պակասութիւն է զգացվում։

— Այո,—ասաց նա,—կայզէրը վաղուց է, ինչ կերակրում է իր հպատակներին «զինւորական հացով», որը բաղկացած է 3 մաս գետնախնձորի ալիւրից և 1 մաս ցորենի ալիւրից։ Այդ հացը տրվում է իւրաքանչիւրին շաբաթը երկու անգամ՝ երեքական ֆունտով։ Այդ հացը բացի նրանից, որ անդուրալի չէ, միևնոյն ժամանակ վնասակար էլ է։ Դրանով կերակրվողը ստամոքսի մի տեսակ ցաւ է ստանում և հիւանդանում։

— Գերմանիան կարող է զինւորական նոր ույժեր երևան հանել...

— Հազիւ թէ, որովհետև Գերմանիայում զէնքի են կանչված 15 տարեկանից սկսած մինչև 45 տարեկանները։ Այդ ույժի կէսը, եթէ ոչ աւելին, արդէն շարքերից դուրս են հանված թէ իբրև սպանված, թէ վիրաւոր և թէ գերի։ Մնացած կէսը բաղկացած է կամ երիտասարդ ույժերից և կամ թէ չէ՝ ծերերից, որովհետև իսկական զինւորները արդէն ոչնչացվել են։

— Զգացվում է այնտեղ որևէ թանգութիւն թէ ոչ։

— Սարսափելի կերպով։ Առաջ մսի առաջին տեսակի գերմանական ֆունտը արժէր 70 պֆենինգ, այժմ երրորդ տեսակն արժէ 2 մարկ։ Նոյնպէս և միւս իրերը և մըթերքներ։ Այնպէս որ, եթէ պատերազմը մէկ տարի էլ շարունակվի, այնտեղ հսկայական յեղափոխութիւն տեղի կունենայ։ Մանաւանդ այժմ, երբ գերմանացու համար պարզվում է, որ ներկայ պատերազմի սկզբնապատճառը կայզէրն է, այլ ոչ թէ Ռուսաստանը։ Պատերազմը այնտեղ առաջ, եթէ ժողովրդականութիւն էր վայելում, այժմ կամաց-կամաց կորցնում է իր հմայքը և դառնում դժգոհութեան պատճառ, չը նայած այն «յաղթութիւններին», որ տանում է գերմանական զէնքը։ Հացի պակասութեանը վրա հասաւ և այս տարվայ բերքի ընդհանուր պակասութիւնը։ Երաշտը այնպիսի հարուած հասցրեց գերմանացուն, որը հազիւ թէ կարող կը լինի պատերազմը շարունակել մինչև Նոր-Տարին։

Սրանով վերջացրինք մեր խօսակցութիւնը և բաժանվեցինք մօտիկ կայարաններից մէկում։

Մ. Աղեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ստացանք պ. Աստուածատուր Զուբալիչ Մաղթեանից 1000 րուբլի յօգուտ Երևանի և Գանձակի նահանգներում պատսպարված փախստականների։

Ստացանք նոյն նպատակով պ. Հմայեակ Վահանեանից 100 ռ., յանձնելի Էջմիածնի Յանձնաժողովին։

ԵՍ ՉԵՄ ԶԱՐՄԱՆՈՒՄ

Եթէ մենք ունենայինք հոգեպէս անկախ և բարոյապէս զօրեղ մտաւորականութիւն, իր կոչման հպարտութեամբ և դասակարգային պատասխանատուութեամբ օժտված, այն ժամանակ մեր հասարակութիւնն այլ մօրալ կերպարանք կունենար և մեր գործերն այլ կերպ կընթանային։

Այնպիսի մտաւորականութիւն, որ իր կենցաղավարութեամբ, իր բարք ու վարքով, իր մտքի և զգացմունքների ուղղութեամբ կարողանար կրթիչ դեր կատարել։ Որ միջավայրից չազդվէր, այլ ինքն ունենար ազդեցութիւն միջավայրի վրա։ Որ իր զգացմունքները չը վաճառէր շրջապատող իրականութեանը, միտքը չաղաւաղէր ծուռ հասկացված հաշիւներով և սխալ ձգտումներով։ Որ զգար և հասկանար, թէ կայ իր վրա դրված մի սրբազան պարտականութիւն, որի առջև պիտի կորչեն և անհետանան ամեն ինչ, որ արատ է գցում այդ պարտականութեան վրա։ Որ կարողանար ամենասուր և ամենադառն ճշմարտութիւնն ասել այնտեղ, ուր հարկաւոր է ասել, առանց վայրկեան անգամ մտածելու թէ ում է ասում և ինչ հետևանքներ կարող է ունենալ առածն իր անձնական շահերի համար։

Այո, եթէ ունենայինք այդպիսի մտաւորականութիւն, այդքան տգեղ չէր լինի մեր հասարակութեան բարոյական կերպարանքը։

Բայց ինչ է ներկայացնում մեր մտաւորականութիւնը, եթէ մի կողմ թողնենք առանձին անհատները և վերցնենք նրան իբրև դասակարգային ամբողջութիւն։ Լրագրական մի թռուցիկ յօդուածով անկարելի է ամբողջովին պատկերացնել նրա բացասական յատկութիւնները։ Այսօր ես ուզում եմ շեշտել մեր մտաւորականութեան մի վերին աստիճանի տգեղ յատկութիւնը։ Դա նրա կոյր երկրպագութիւնն է ոսկու առաջ։ Ես ասում եմ կոյր, որովհետև երբեմն այդ երկրպագութիւնն այնքան է անհաշիւ, անիմաստ, անտեղի, որ չը գիտես ինչով բացատրել։

Ոսկին սիրում են, ի հարկէ, ամենքը՝ և մտաւորականը, և տգէտը. և բնական է, որ ոսկու հրապոյրը անդրադառնում է և ոսկետիրոջ վրա։ Եւ չը կայ ազգ, որի մտաւորականութիւնը կարողանայ պարծենալ, թէ ազատ է այդ համաշխարհային ախտից։

Բայց այնպէս սիրել, այնպէս խոնարհվել, այնպէս սողկանալ, ինչպէս սիրում է, խոնարհվում և սողկանում հայ մտաւորականութիւնը մեր ոսկետէրերի առջև, դուք չէք տեսնի ոչ մի ազգի և ոչ մի հասարակութեան մէջ։ Անցէք բոլոր հայաբնակ վայրերը Թիֆլիսից սկսած մինչև Պարիզ, այցելեցէք հայ ընտանիքները, հասարակական ժողովարանները, և ամենուրեք կը տեսնէք միևնոյն տեսարանը. հայ մտաւորականին— լինի նա բժիշկ իրաւաբան, ճարտարապետ, ինժեներ, գրագէտ, գրող, նկարիչ, անդրագործ ուսուցիչ, վարդապետ, եպիսկոպոս—մէջքից թեքված, քաղցր ժպիտ երեսին հայ միլլիօնատէրերին շոյելիս...

Շատ անգամ հայ մտաւորականը ոչ մի կարիք չունի շոյելու, բայց դարձեալ շոյում է։ Ինչու։ Հարցրէք, նա ինքն էլ չի կարող բացատրել։ Անգիտակցաբար, անպայմանաբար։ Հէնց այնպէս, ըստ աւանդութեան, ըստ սովորութեան։

Ահա այս է պատճառը, որ հայ հարուստն այնքան համարձակ, այնքան անվերապահ արհամարհում է հայ մտաւորականին և նրա կարծիքին վերաբերվում այնպիսի յանդուգն ծաղրով ու ծիծաղով։

Եւ ես բնաւ չեմ զարմանում, որ այսօր ասպարէզ են գալիս և իմ յարձակումների դէմ ոչ միայն բերանացի, այլ և գրաւոր, հրապարակօրէն աշխատում են արդարացնել և պաշտպանել այն միլլիօնատէրերին, որոնց անտարբերութիւնը և անգթութիւնը հայ ազգի այժմեան բացառիկ թշուառութիւնների վերաբերմամբ վաղուց, շատ վաղուց պիտի մատնած լինէին հալածանքի...

Շիրվանզադէ

Դ Ր Վ Ա Ծ Ե Ր

«Սրաւոր սակաւը առիթ եղաւ՝ անսուր ամբոխի մորթուելուն»։

Որ սրաւորը սակաւ էր, այդ չէին հերքում. որ ամբոխը մորթուեց, այդ էլ չէին հերքում։

Բայց, այժմ մանաւանդ, պնդում են, անհրաժեշտ է «վրէժ և զէնք»։

Ընդ առաջ եմ գնում զայրացած հոգու այդ կոչին, միայն նշան-խօսքերի կարգը փոխում եմ «Զէնք և վրէժ»։

Եթէ զէնքը ունենայինք բաւարար չափով, վրէժը արդէն լուծած կը լինէինք։

Առ այժմ անսատուած թշնամին ինքն է առել մեզնից իր վրէժը։ Նա ծաղիկն ու առողջ հասակը խլեց մեզանից, մեզ թողեց վտիտը, մեզ թողեց խազանը։

Այդ բոլորը դառնապէս ճշմարիտ է։

Անմիտ է, ով ասում է՝ վրդ ձկէր խփենք։ Հիւանդ ուղեղները միայն կարող են այդպիսի մեղադրութիւն բարդել օրերից մէկի վրա։

Եթէ ամբոխի ձեռքը սուր տրված լինէր, ինչպէս ունէր այդ մեր ակնարկած սակաւը, այդ ամբոխը այնպէս չէր մորթուիլ։

Եթէ գոնէ սրաւորների էլ թիւն այնքան լինէր, որ իրանցից խրոխտներ գտնվէին ամբոխի մէջ՝ վտանգված տեղերում, կատարածը թերևս այն չափերը չառնէր։

Խթանի դէմ սալված ոտով կից արձակիր, քեզ կը գովեն, «քաջ» կասեն։ Բայց երբ մերկ ոտովդ ես շահատակում սուր երկաթի դէմ, անունը դու գտիր՝ որով կնքելու են քեզ։

Մեր իմաստութիւնը դրանից հեռու չի զօրում։

Մեր պապերի ասածը սխալ մի՛ հասկանաք։ Երբ նրանք ասում էին՝ սուր ձեր և պարանոց մեր, մտքով աւելացնում էին՝ թէ կարող ես զարկ։

Վաթսուն հազարով կանգնեց Վարդանը Յազկերտի հարիւր հազարների դէմ. և նրա փղերի մէջ իսկ մխված՝ նա աւերներ գործեց Արեների բանակում։ Ապա եթէ Վասակն էլ միաբանութիւնից չը քակվէր, ինչ էք ասում, ով ուժեղամիտներ, որ ձեզ հետ հանդարտ խօսողին յիշողութեամբ բթացած էք համարում, հայ բանակը խորտակած չէր լինի պարսկինը։

Մենք ձեզ Վահանը բերենք օրինակ, որի յաղթական փողը պատառեց Վաղարշի զօրապետ Նիխօրի ականջները, և ասացինք՝ որ եթէ Վահանի ոգուցը մի շիթ մնացել է մեզանում՝ դարձեալ չը վհատվենք. միայն թէ միաբան գործենք։

Ո՞րտեղ է իմ խօսքերի մէջ հեգնութիւնը. ո՞րտեղ է միւս այտը թշնամուն դարձնելը՝ որ նա նրան էլ ծեծէ։

Բայց դուք այժմ զբաղված էք վէրքեր պատելով, թէ վէրքեր բանալով։

Միաբան գործենք, և դուք կը տեսնէք, որ մեր բահերն էլ, որ դուք կարեկցելով էք յիշում, անպէտք չեն կարիքում։ Մի մոռանաք խրախուսական յայտնի երգը. այնտեղ, ով դուք սուր յիշողութեան տէր մարդիկ, բահերն էլ են թշնամուն շան-սատակ անում։

Ճշմարիտ գործ է պէտք, և ոչ թէ՝ պղնձէները զօղանջեցնել։ Եւ մենք պղինձ զօղանջեցնող կը լինենք, ցամաք առուից կռկռող հանողներ, երկնքի ականջները խըլացնելու չափ, եթէ այնպէս շարունակենք՝ ինչպէս մինչև օրս, եթէ շարունակենք իրար չը հասկանալ, և ելնել տանել մէկս միւսիս վրա՝ թէ ով ում աւելի լաւ կը խեղդէ, և ով ում աւելի սրափուշ խայթոցներով զօրս դու պատուիրեցեր կը խոցոտէ։

Ա. Մ. Եղեկեան

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Երկինքը չորացաւ, գիւղացին չի խաչակնքի»—ասում է ժողովրդական առածը։ Ճիշդ հայերիս համար է ասված։ Այդպէս ենք եղել միշտ և այդպէս ենք այժմ։ Մինչև մի ազգային աղէտ չի եղել, չենք սթափվել։ Միշտ մեծ ջարդերից, հալածանքներից յետոյ է, որ հրապարակ ենք եկել։

Շարունակ մենք աղաղակել և աղաղակում ենք մեր տոկունութեան, կորովաւութեան մասին, բայց իրաւ՝ այդպէս չենք։ Մենք գիտենք բոլէապէս օգնովել, բռնկվել և բացվող արշալոյսի ցոլքը տեսնելուն պէս ննջել և ուրիշներին էլ օրօր ասել։

Ռուս զօրքը Վասպուրական մտնելուն և Վանը գրաւելուն պէս, սկսեցինք աղաղակել. «Վանը ազատված է», «մարմնացած է հայերի դարաւոր իղձը», «Վասպուրականը քաղաքականապէս ազատագրված է», «մեր դարաւոր թշնամին ջախջախված է» և այլն։ Հայ ժողովուրդն էլ կարդալով, լսելով այդ օրօրները և իմանալով, որ՝ բացի ազատագրված լինելուց՝ Վանի նահանգապետն էլ հայ է, գլուխը նորից բարձին դրեց, մինչև որ մի նոր ցնցում նրան զարթեցրեց քնից։ Այդպէս են արել և 30 օր Վանը պաշտպանող վանեցիները։ Նրանք Վանը թիւրքերից մաքրելուց յետոյ՝ չեն գնացել Շատախում և Մոկսում կռւող իրանց եղբայրներին օգնելու, այլ զէնքը վայր են դրել և տուել իրանց... թալանի։

«Արև»-ի № 100-ում սեփ. թղթակից Ս. Ֆրանգեանը Վանից գրում է. «Ուրախօրեայ հերոսական կռւից յետոյ վանեցին ոչ միայն զէնքը վայր դրեց և չուզեց մտածել շրջապատում հեծող հայ ժողովրդի մասին, այլև երևան բերեց մի շարք արատներ։ Նա ամբողջապէս անձնատուր եղաւ թալանին՝ մղված հարստանալու տենչից»... «Իսկ թալանը, կողոպուտը մինչև օրս էլ շարունակվում է, մի երևոյթ, որ միանգամայն այլասերող ազդեցութիւն է ունենում ժողովրդի վրա»։ «Այս է ահա այսօրվայ (ընդգծումը Ֆրանգեանինն է) ընդհանուր պատկերը՝ անմխիթար, սարսափելի»...

Սա մի մեղադրանք է՝ բարդված վանեցիների վրա՝ որի առաջ նսեմանում է նրանց 30-օրեայ հերոսական կռիւը։

Բայց այս բոլորից յետոյ իրերի դրութիւնն այլ կերպ պարզվեց։ Ոչ թէ իրագործվել էր հայերի դարաւոր բաղձանքը, այլ մարմնացումն էր ստացել թիւրք կառավարութեան և օտար դիւանագէտներից շատերի բաղձանքը՝ տեսնել Հայաստանը առանց հայերի։

Ահա այս ծանր, օրհասական րոպէին է, որ ամբողջ հայ ազգը ի մի պիտի ձուլվի և պիտի գործադրէ իր բոլոր ջանքերը սրից և հրից փախածներին փրկելու սովի և համաճարակի ճանկերից։

Պէտք է թողնել հին՝ հայ հարուստին հայհոյելու սովորութիւնը։ Հայ հարուստը միշտ էլ արձագանք է տուել և մեր բոլոր

ազգային հիմնարկութիւններն իրանց գոյութեամբ պարտական են հայ հարուստին։ Մեր ազգի միջին խաւերը, որ միշտ խաբազանող են հանդիսացել մեր հարուստներին կամ, ինչպէս իրանք են ասում, բուրժուաներին, իրանք միշտ անտարբեր են եղել դէպի ազգային հիմնարկութիւնները և միշտ եղել են հեռուից դիտող ու քննադատող։ Հէնց վերցնենք մեր ուսուցչութիւնը, որ յաւակնութիւն ունի իրան ազգի նեցուկը համարելու, ինչ արաւ իրան համար հիմնված «ուսուցչական ֆոնդի» համար։ Կտրականապէս կարող ենք ասել՝ ոչինչ։

Արդ՝ ի հարկէ վերագնահատման ժամանակ չէ և մենք այժմ գոնէ թողնենք ուրիշին քննադատելու ու հայհոյելու հայկական սովորութիւնը և միացած ույժերով ընդառաջ գնանք մեծ աղէտին։ Շատ ունեցողը թող շատ տայ, քիչ ունեցողը՝ քիչ։ Գետերը, ծովերը կաթիլներից են գոյանում։

Պետական, ազգային, հասարակական և ընտանեկան կեանքում այնպիսի արտակարգ դէպքեր են պատահում, որ դրանց շնորհիւ մոռացվում են ամեն ինչ և հետաթական, օրվայ պահանջ դարձած խնդիրները ժամանակաւորապէս մի կողմն են թողնվում միայն աչքող հանգամանքից։

Ես կարծում եմ՝ այդպէս էլ պէտք է հասկանալ պ. Հ. Առաքելեանին «Անհետացած Հայաստան» յօդուածում։ Պ. Հ. Առաքելեանը խօսք չէ դնում կամաւորական շարժման վրա, ինչպէս մի հայ թերթ աշխատում է բացատրել իր ընթերցողներին, այլ առաջարկում է նպաստ և բժշկական օգնութեան ույժը կենտրոնացնել սովից ու համաճարակից օրական տասնեակներով մեռնող գաղթականների վրա, որոնք շարան-շարան դեռ շարունակում են գալ։

Դժուար թէ մեր ազգային ույժերի մոբիլիզացիան կարողանայ բաւարարութիւն տալ գաղթականների ծով կարիքներին, ուստի հարկաւոր է թւական տուեալներով խնդրամատոյց լինել պետական լայն օգնութիւն ստանալու համար։

Բագու — Տան-Դար

ԿՐԿՆԱՊԱՏԿԵՑԷՔ ՈՅԺԵՐԸ

Դեռ 50—60,000 գաղթական-փախստականների դրութիւնը չապահովված, նրանց անտեսականը չը հոգացված, կրկին գալիս են աւելի բազմաթիւ հայ-փախստականներ, որոնք փախչում են էն դժոխք երկրից, որ կոչվում է Թիւրքիա... Վերջին գաղթականական հատուածը չուում է անշուշտ Հայաստանի աւելի խորքերից, հայ աշխարհի կենտրոնից, Նրա բուն սրտից, ուր անտէր մնացած հայ բնակչութեան հալածանքն ու տանջանքները աւելի անտանելի են եղել, որտեղ կեանքի և գոյքի ապահովութիւն չը կար նոյն իսկ խաղաղ տարիներում, ուր մնաց այս ահաւոր, արիւնահեղ ժամանակաշրջանում, երբ շունը տիրոջը չէ ճանաչում, երբ մարդիկ անձնապէս ճիգ են թափում միայն և միմիայն իրանց չոր գլուխն ազատել այս ընդհանուր ժխորից... կամ հայ անհատը գերբնական ույժ է գործ դնում ճողոպրել թիւրքի արիւնարբու խաժաղանից, ուր մնաց հոգ տանել իր հարևանի, իր դրացու, իր ազգականի և այլ մերձաւորների ապահովութեան մասին...

Այլ ևս պէտք չը կայ նկարագրել այն դժոխային կացութիւնը, որտեղից ծայր են տալիս թիւրքահայ փախստականները, այլ ևս անհրաժեշտութիւն չէ ներկայացնում պատկերացնել նրանց հալածանքների ու տանջանքների մեծութիւնը բոլոր քաղաքակիրթ ազգերի և մարդկութեան առաջ, քանի որ այդ տանջանքների ահռելիութիւնը դարերից ի վեր յայտնի է ամենքին... Միայն այն ասենք, որ այժմ արդէն Թիւրքաց Հայաստանը դառել է դժոխքի ամենատարտարոս մի մասը, ուր կենդանի հայութիւնը այրվում է, սրի քաշվում ամեն տեղ, օրը ցերեկով գերմանական և թիւրք զօրականների հրամանով, թիւրք կառավարութեան հայակեր քաղաքականութեան դժոխային ծրագրով... «Ջնջել աշխարհից հայ անունը, հիմքից կործանել Թորգոմայ տունը...»։

Այժմ, այս ահեղ ճգնաժամին, սակայն, երբ ազգեր ու ժողովուրդներ իրար են բաղխվել, երբ իրար գլուխ են կրծում հասարակութիւններ ու պետութիւններ, երբ իրար միս են բզկտում ժողովուրդներ ու ազգութիւններ, երբ, վերջապէս, անխնայաբար կործանվում են պետութիւններ ու երկիրներ, այս ահեղ մոմենտում՝ մեզ, տանջված հայ ազգիս, ուրիշ բան չէ մնում անելու, բայց եթէ կրկնապատկել մեր բարոյական, նիւթական և ֆիզիկական ույժերը՝ հարուստը իր ոսկին, ույժը՝ պատանին և միահամուռ ջանքերով թև ու թիկունք դառնալով իրար՝ օգնենք մեր թիւրքահայ եղբայրների մնացորդներին, որոնք ապաստանել են մեզ մօտ, որովհետև նրանք են ներկայանում վաղվայ Հայաստանի կարիքները։

Ժամ չէ երկար ու բարակ գրելու, դատողութիւններ տալու. քանի ուշ չէ՝ կրկնապատկեցէք ձեր ույժերը... ապա թէ ոչ՝ տանուլ կը տաք թէ հայ ազգը, թէ հայութիւնը, թէ նրա բարոյական արժանիքը և թէ Հայաստանի յետին բեկորները... Կրկնապատկեցէք ձեր ջանքերը։

Նոր-Բայազէտ — Գ. Սինանեան

ՃԱՆՁՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

Եւրոպական ներկայ սոսկալի պատերազմի մեր անբաղդ և տառապեալ ազգի գլխուն բերած ահաւոր աղէտներն ու աներևակայելի տագնապները լիովին հաշուի առնել, թուել և նկարագրել մարդկային գրչէ և կարողութենէ գլխովին վեր է։ Աղէտնե՛ր, որոնց ի տես Լէնգթիմուրներն ու Շահ-Աբբասներն իսկ պիտի կարմրէին ու սահմռկէին և որոնք միայն Վիլհէլմի մը դժոխային խելապատակին մէջ կրնային ծնունդ առնել և Էնվէրի մը ու Թալէաթի մը ձեռամբ գործնականանալ մոլեռանդութեան մուրճով՝ Թիւրքիա կոչուած հնոցին մէջ...

Ցըրթացող այս պատերազմին մեր տեսածներն ու լսածները և եթ բաւական են փաստացի կերպով համոզելու, թէ առաւելապէս և անհամեմատ չափով տուժողը մենք եղած ենք. առ այս Թիւրքաց Հայաստանը «Արևելքի Բելգիան» յորջորջող բանաձևը ճշմարտութիւնը լրիւ պարփակելու և ի յայտ բերելու անզօր կը հանդիսանայ կարծեմ, ըստ որում ոչ Բելգիան և ոչ Լեհաստանը մատնուեցան անարգել այն անողոք ընդհանրացած ջարդերու, անօրինակ խողխողումներու, աղիխարշ տանջանքներու, լլկումներու և առևանգումներու, որպէս Թիւրքահայը։

Անիկա եղաւ քաւութեան նոխազը, անոր գլխուն պայթեցաւ մոլեռանդ Թիւրքութեան բովանդակ կատաղութեան և գազանային անգթութեան ամպրոպը։ Անիկա քամեց ցմրուր չէ թէ «Քացախով խառնըւած» Թմրեցուցիչ ըմպելին, հապա աղի արցունքի և արիւնի Թունալից օշինդրի բաժակը։ Անիկա կրեց խաչը միայնակ և ելաւ Գողգոթան ի վեր, և քալեց «մահուան շուքի ձորէն» մէն-մինակ։ Անիկա տակաւին կայրի ազգաց պատմութեանց մէջ չտեսնուած բորբոքած հնոցի լայնատարած ու լափլիզող ծաւալուն բոցերու մէջ Թիւրքի դժոխային սև նախանձի ու դարաւոր մոլեռանդութեան և աւանդական ատելութեան խուրձերով բոցավառ ու մարդադաւ Վիլհէլմի արիւնոտ ձեռամբ հրդեհուած։ Անիկա ձգուած է բացարձակապէս անյոյս և անօգնական ու կեր եղած անյագ ու մոլեգնած առիւծներու, արեան ծարաւի բորենիներու յօշ-յօշ պատառող ժանիքներուն, Թիւրքիա կոչուած այն անիծեալ գուբին մէջ, ուր սակայն, աւա՜ղ, առ այժմ ոչ անգլիական հսկայ մարտանաւերը, ոչ ռուսական լէգէոնները և ոչ ֆրանսական գոռ Թնդանօթները իրենց ահեղ գոռումներով կրնան կափել անոնց բերանները և գոցել այն պիղծ արիւնլուայ կլափները, ուր անիկա տակաւին կը մռնչէ, կը շարժի, կը սողայ և կը գալարի իր դիւային ոճրագործութիւններովը և իր կարմիր գլխովը խաչդաւ Գեթսեմանիոյ ոտից ներքևը օրհասական հաղընդիւններով...։

Բայց Նախախնամութիւնը, որ ոչ մի ոճրագործ ազգ ցվերջ անպատիժ Թողուցած չէ, վերջապէս սկսած է հաշիւը մաքրել և իր դատաստանը տեսնել։ Ահա մէկ կողմէն Ռուսիան անհամար կազքերով ու ձիերով անոր արեան ճապաղիներու մէջ տապըլտկող մարմինոյն վրայ կարշաւէ, և կոզակներու մահափիւռ սուրերով և զօրաց սուր սուիններով անոր ոսկորները մէկիկ-մէկիկ կը ջարդէ, կողերուն վրայ խոր վէրքեր կը բանայ և այսպէս զայն կանգամատէ, իսկ միւս կողմէն Անգլիան ու Ֆրանսան հազարաւոր Թնդանօթներով, փնդացիրներով ու ռումբերով ծովէն, ցամաքէն ու երկընքէն հուր կը տեղացնեն անոր գլխուն վրայ՝ զանիկա մի անգամ ընդմիշտ ջախջախելու և անոր ամբարշտ գոռոզ, Թունալից ու ըսպառնացայտ ժանիքները, բերդերը, մի ըստ միոջէ քաշելու, փշրելու ու զանիկա յետ այսու խածնելու անընդունակ վիճակի մէջ դնելու համար։ Եւ այսպէս՝ այն Անգլիան, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր ինքնակամ այն «հիւանդ մարդու» անկողնոյն քով, սընարին գլուխ հսկող ու անքթիթ աչօք զայն խնամող հաւատարիմ հիւանդապահի դերը ստանձնած էր, այսօր իր անախորժ կլորիկ մահաափիւռ դեղահատներով զանիկա անդրաշխարհ ղրկող ու թաղող քահանան ըլլալ որոշած է։

Իսկ մեզի՝ ռուսական ընդարձակածաւալ կայսրութեան և համայն աշխարհի մէջ տարտղնուած ու յօշոտուած ազգի բեկորներուս բաժինն ինկած է հանդիսատես ըլլալ այդ քստմնեցուցիչ և սահմռկեցուցիչ տեսարաններուն ու նահատակութեանց, իմանալ այն աղեկէզ ու սրտամաշուք եղերերգութիւնները, որոնց մեր եղկելի ու անբաղդ հայրենակիցները ենթարկուած են ու մերթ ընդ մերթ լսել այն արիւնի ու զուլումի երկրի խուլ խորքերէն անոնց օգնութիւն կանչող հեղձամղձուկ հեծկլտուքները և արտասուե՜լ, ողբա՜լ... Բայց յաւէտ օգնութեան ձեռք կարկառել, բժշկե՜լ, դարմանե՜լ, գոցել խոր խոր վէրքերը, մխրճուիլ այն գուբին մէջ կորզելու ու ճողոպրելու բռնապետութեան անմեղ զոհերն ու մեր սահմանափակ միջոցներով լեցնել անսահման ու անեզր յարաճուն կարիքները, թէև մեր բոլոր ընելիք ճիգ ու ջանքերը հազիւ կաթիլ մը պիտի կազմեն համատարած ու անյատակ ովկիանոսին հանդէպ, այսու հանդերձ, այս բացայայտ պարագան, այս անուրանալի իրողութիւնը զմեզ վհատութեան մատնելու և մեր ձեռներն ու ոտները կաշկանդելու փոխան՝ աւելի ևս հուժկու Թափով, միահաղոյն մղելու է ի գործ, բարոյական ու նիւթական լարուած ու ներդաշնակ ույժերով և օրինակելի ու անձկալի միութեամբ և համերաշխութեամբ իբրև մի մարդ մի մարմին։

Վիճակներ ու հանգամանքներ, դիպուածներ ու պատահարներ բազում անգամ կը ծառայեն ինչպէս անհատի մը, նոյնպէս և ազգի մը մէջ եղած լաւ կամ չար բնոյթներն ու յատկանիշները ի յայտ բերելու։ Ներկայ ողբալի իրականութեանց ի տես, հրամայողաբար ցուցնելու ենք, թէ ինչ բարեմասնութիւններով ու ձիրքերով օժտուած ազգ ենք, և թէ ունինք մեր ազգային կեանքին մէջ ապրելու և մեծնալու բոլոր անհրաժեշտ պայմանները, մեծութեան գլխաւոր տարրերը։

Անցեալի մղձաւանջի տխուր յիշատակներէն խրատուած՝ ներկայ կրիտիքակա՜ն մոմենտին, երբ մեր ազգի լինել-չլինելու հարցն է մէջտեղը դրուած, աւելի խոհեմ ըլլանք, լուրջ, շրջահայեաց, գործունեայ և միաբան, համերաշխ...։

Թշնամիի խաժամուժին ինկած հազարաւոր անմեղներու յօշոտուած դիակները և անոնց հողակոյտերը, անարգուած ու անպատըւուած կանանց ու կոյսերու լալագին կանչերը, անհամար նորափթիթ ու ծաղկահասակ որբերու աղիողորմ աղաղակներն ու լացերը, անխնայ քանդուած ընտանեկան սուրբ ու երջանիկ բոյները և սրբապղծուած սրբավայրերը «ի գործ» կը հրաւիրեն զմեզ բարձրաձայն։ Պարտականութեան ձայնն է դա, որ ամենուրեք կը հնչէ ուժգին Թափով, մեր գիտակցութեան, մեր զգացումներուն, մեր սրտերուն ու մեր խիղճերուն...։

Եթէ սիրտ մը կը կրես զգայուն, խիղճ մը արթուն, եթէ, կըսեմ, ազգային նախանձախնդրութեան և ինքնասիրութեան կայծ մը կը շողայ պլպլուն ներսդ, կրնա՞ս արձագանգ չտալ այդ ձայնին։ Զգանք մեր կոչման ծանրութիւնը. շատ է մեր ցաւը, խորունկ է մեր վէրքը, սուր է մեր վիշտը, ծանր են մեր կորուստները, ահաւոր և սահմռկեցուցիչ է ներկան... մռայլ է մեր ապագան... ահեղ է ու նուիրական մեր պայքարը, վիշտի, արցունքի, ցաւի, կարօտութեան, հառաչանքի, անօթութեան, մերկութեան ու անդարմանելի թշնամիի դէմ...։ Եկէք, եղբայրներ, ազգակիցներ, հայրեր, մայրեր, քոյրեր, եկէք սիրտ սրտի տանք, միտք մտքի, եկէք մեր ույժերը իրարու խառնելով անոնց ներդաշնակ ուղղութիւն մը տանք, մէկդի ձգենք կուսակցական, յարանուանական, շահասիրական, անձնասիրական ու փառասիրական բանաւոր և կամ անբանաւոր ու յաւէտ սին ու անմէջ խնդիրները, բանանք մեր ճամբան, հարթենք մեր ուղին, դարմանենք վէրքերը, սրբենք արցունքները, սփոփենք Թշուառները, հագուեցնենք մերկերը, կերակրենք անօթութեան ու սովի ուրուականէն հալածական խեղճերը և առ այս ազգային զոհաբերութեան սեղանին վրայ դիր րուբլիներդ ու դոլարներդ, եթէ հարուստ ես. գրիչդ, եթէ գրագէտ ես. լեզուդ, եթէ պերճախօս ես. սուրդ, եթէ զինուոր ես. կեանքդ, եթէ հայ ես... և այսու յառաջնենք անդեղեւուն քայլերով դէպի անսասան ապագան, որ փառաց ու յաջողութեան դափնին միայն արժանաւորին գլուխը կը դնէ...

Ղարաղալա — Արշակ Հիւսեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Լուրեր Սղնախից

Սղնախ, 27 յուլիսի

Սղնախում էլեկտրական լոյս ունենալու աշխատանքներն աւարտված են։ Արդէն անկել են սիւներ, անց կացրել լարեր, կախել լամպաներ։ Շուտով կը սկսվի լուսաւորութիւնը։

Մեր բուլվարը, շնորհիւ նոր քաղաքագլուխ Ն. Ամիրխանեանի, ընդարձակվեց և ստացաւ գեղեցիկ տեսարան։ Բուլվարում կայ մշտական պահապան. անկված են ծաղիկներ։ Կշեռքը պէտք է տեղափոխվի Շահվերդեանների քարվանսարայը, որով աւելի կընդարձակվի բուլվարը։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Սղնախի ճիւղն իր կար ու ձևի դպրոցի կողքին բացել է գր.-ընթերցարան։ Գրադարանը ստանում է «Մշակ», «Սախթաքալա», «Кавк. Сл.», «Бирж. Вѣд.»։

Սղնախի քաղ. դպրոցի այրված շինութեան վերանորոգութեան հարցը մնաց անկատար, որովհետև հարկաւոր էր 45,000 րուբլի, մինչդեռ դպրոցական իշխանութիւնը յատկացրել էր 20,000 րուբլի շինութեան վերանորոգութեան համար։

N. N.

Քաղ. ինքնավարութիւնը մակլէրի դերում

Ախալցխա, 1 օգոստ.

Տեղիս քաղ. ինքնավարութիւնը քաղաքի հաշւով ալիւր է բերել տուել ծախելու քաղաքացուն այն գնով, ինչ գնի որ նստում է քաղաքի վրա տեղումս, որպէսզի այս պատմական օրերին քաղաքի հասարակութեանը ազատած լինի զանազան ալիւրավաճառների կեղեքումից։ Գեղեցիկ միտք ու բարի օրինակ այլոց։

Բայց ցաւօք սրտի պիտի ասեմ, որ այդ գեղեցիկ միտքն ու բարի օրինակը ի չարն է գործադրված։ Այն ալիւրը, որ մեր քաղ. ինքնավարութիւնը ստացել է և ծախելու է հասարակութեանն առանց օգուտի, այսօր նա ծախում է օգուտով, այն էլ չը լսված օգուտով. իւրաքանչիւր 5 պուդանոց պարկից օգուտ են ստանում մօտ 2 ր.։ Ինչով են բացատրվում այդպիսի դիմակաւորված կեղեքումը։

Ախալցխացի

Տնտեսական կացութիւն

Թարթառ, 29 յուլիսի

Սահող տարին անընդհատ վնասներ ու պատահարներ է, որ բերեց Ղարաբաղի գիւղացիների գլխին։ Դեռ մինչև օրս էլ մէջ ընդ մէջ տեղացող անձրևները վնասեցին չորքաշ գիւղացու արտ ու անդաստանը։

Հնձվելու սպասող հացաբոյսերի արտերը անձրևի հարուածներից տապալվեցին գետին և շարունակվող ջրից ու խոնաւութիւնից սարահարթերում սկսեցին փտել հատիկները։

Յուսահատ գիւղացին ընկճված հոգով սկսեց մի կերպ հնձել խոտակալած արտերը, բայց հիմա էլ եղանակը չի թողնում կալսել, հաւաքել. մերթ ստիպված են լինում խուրձերը փռել, չորացնել, մերթ հատիկները։ Եթէ այս տարի մէկ-երկու բերք վերցնեն, այն էլ բաղդաւորութիւն է գիւղացու համար, բայց շատերը յոյս չունեն նոյնիսկ սերմացը ետ ստանալ... Նոր ցորենի հացն էլ մի բանի նման չէ. թխելիս խմորը եղերքից պոկվում է, կուտ դառնում։

Համանման դրութեան մէջ են նաև գարու, կորեկի և կտաւատի արտերը։ Ծառապտուղները նոյնպէս փչացան ցրտահարութիւնից. խաղողը խիստ սակաւ է և ոչ լաւ յատկութեան։ Առ այժմ առատ և անվնաս են թութը, թուզը և հոնը։

Բնականաբար, առաջիկայ ձմեռը շատ գիւղացիք ստիպված կը լինեն իրանց ընտանի անասուններից կամ այլ իրերից ծախել՝ հաց գնելու համար, այն էլ եթէ գտնվի շրջակայքում։

Կենսական մթերքների թանկութիւն է. այսպէս՝ ցորենի պուդը ծախվում է մինչև 1 ր. 80 կ., ալիւրինը 1 ր., շաքարի ֆունտը 25 կ., նաւթինը 8—10 կ. և այլն։

Հեղեղներից Թարթառ գետը շարունակում է յորդ մնալ և անցուդարձը վտանգաւոր դարձնել։ Արդէն մի քանի մարդկանց խեղդել է։ Եւլախ-Շուշի երկաթուղագծի կամրջի քարեայ սիւները արդէն բարձրացրել են ջրի մակերևոյթից և, երևի, շուտով կամուրջը պատրաստ կը լինի։

Զով և դալարեկան եղանակներ են։

Մենսօր-Միրաժ

Գաղթականների գալուստը

Աղստաֆա, 4 օգոստոսի

Մեզանում հացի սաստիկ պակասութիւն է, խաղող և մրգեղէն բոլորովին չը կայ, բայց մեր ժողովուրդը ներկայումս առաւելապէս մտածում է ոչ թէ ուտելու, այլ այն մասին, թէ մօտեցող աշունը ինչ պէտք է բերէ։

Յուլիսի 26-ին տեղիս գաւառապետից տեղեկութիւն ստացվեց, որ 10,000 գաղթականներ են գալիս. դրանցից 300 հոգի Ուզունթալա գիւղին են նշանակած պահելու. բոլորեքեան սիրով սպասում էին ընդունելու։

Ե. Տէր-Յովհաննիսեան

Ընթացիկ կեանքից

Աստրախան, 26 յուլիսի

◆ Թիֆլիսի Հայկ. Բիւրօն Սեդրակ քհ. Աղբալեանին ուղարկել էր, որ այստեղից մի յայտնի գումար տանի Բիւրօյի համար. սակայն քահանան մերժում ստացաւ տեղական կոմիտէից, որովհետև վերջինս իր միջոցները ուղարկում է և Էջմիածնի Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէին և Ալէքսանդրոպոլ ու Իգդիր։

◆ Այսօր տեղիս Թեմ. դպրոցի դահլիճում Աստրախանից ուղարկված՝ հայկ. կամաւորական 6-րդ խմբի վաշտապետ Հ. Բժշկեանը զեկուցումն տուեց իր վրա դրած պարտականութիւնը կատարելուն առիթով։ Ունկնդիրները քանիցս շնորհակալութիւն յայտնեցին Բժշկեանին։ Ապա կոմիտէն վճռեց 1500 ր. նուէրներ ուղարկել յիշեալ 6-րդ գնդի զինուորներին և ընծայ տալ վաշտապետ Հ. Բժշկեանին։

Ամսիս 30 ին Բժշկեանը կը ճանապարհի Բ-ի հովիտը՝ իր հետ տանելով Աստրախանի երկրորդ կամաւորական խումբը։

◆ Եղանակները մեղմացել և անձրևային են։ Ղալմուխների գիւղորայքում ժանտախտի դէպքեր են տեղի ունենում։

Նիկողայոս

Սպառողական խանութը

Մեղրի, 2 օգոստոսի

Տեղումս վաղուց գոյութիւն ունի սպառողական խանութ։ Խօսակցութեան ժամանակ յաճախ գիւղացիները ասում են «սպանողական» խանութ։ Այդ Թունալից բառը ոչ թէ հանաքով է ասված, այլ շատ մեծ ճշմարտութիւն է պարունակում իր մէջ։

Գործն այնպիսի մարդկանց ձեռքում է գտնվում, որ վաճառականութիւնից մազի չափ հասկացողութիւն էլ չունեն, կամայական գներով ապրանք է ծախվում, մանաւանդ այժմ. խանութ է մտնում փայաթէրը, ինչ որ ուզում է, համարեա չը կայ. եղածի գներն էլ միւս խանութներում ծախվածից տարբեր չեն համարեա։ Սպառողական խանութը պարտաւոր է բաւարարել իր փայաթէրերին. նա գոնէ պէտք է ունենայ այն բոլոր ապրանքները, որոնք առաջին կարեւորութիւն ունեն։ Այդ բանի վրա պէտք է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել։ Սպառողական խանութի նման հաստատութիւնը գիւղացու փրկիչներից մէկն է, և եթէ մենք բարեխղճութիւն ունենք ունենալու այդ հաստատութիւնը, իրաւունք չունենք անուշադրութեան մատնելու։

Որպէսզի գիւղացուն մաշկող վաճառականների առն աւելի տեղ բռնի, շատ անգամ է պատահել, որ վաճառականը ապրանքը չէ ծախել՝ ծաղրանքով մատնանշել է սպառողական խանութը, ասելով թէ՝ «գնացէք այնտեղ»։ Եւ սպառողական խանութն էլ այնպէս չը պէտք է անէ, որ այդպիսի ծաղրանքների ենթարկվի։ Ամեն տարի վնասով է փակել իր հաշիւները։ Դրա վրա էլ ուշք պիտի դարձնել, որովհետև եթէ մեծ դժբաղդութիւն չը պատահի, առևտուրը վնաս բերել չէ կարող, երբ րուբլուն ամենաքիչը 20 կ. աշխատանքով է վաճառվում ապրանքը։

Տեղացի

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԻՔԸ ԳԻՒՂԵՐՈՒՄ

I

Արդի գիւղական կեանքին տեղեակ մարդու համար բաւական պարզ է պատերազմի շնորհիւ տուժող գիւղացիութեան դառն վիճակը, ինչպէս նաև յայտնի է բնութեան հասցրած ահռելի վնասների հետևանքով առաջ եկած անտեսական տագնապը, մի հանգամանք, որից մեծապէս տուժում ու քայքայվում է առաւելապէս գիւղացիների չքաւոր դասակարգը։ Վերջինս է, որ ամեն մի դժբաղդութեան դէպքում թողնվում է ճակատագրի կամքին, մոռացված դրութեան մէջ։ Մեր մի յօդուածում մենք արդէն պարզել ենք, թէ ինչպիսի արգահատելի վերաբերմունք ունի այդ դասակարգի համար գիւղական ունևոր դասակարգը, որը գիւղական հասարակական կեանքում դիկտատորի դերը ստանձնած լինելով, միշտ գործում է ի վնաս չունևոր դասակարգի շահերի։ Մարդիկ առանց խղճի խայթ զգալու, ներկայ ծանր ճգնաժամում անգամ հանապազ աշխատում են միմիայն իրանց անձնական բարեկեցութեան և սեփական շահերի համար՝ ջանալով որքան կարելի է շատ շահագործել խեղճ ու կրակ չքաւոր մարդկանց։

Ի՞նչ անէ խեղճ չքաւոր գիւղացին, ում դիմէ և որին աղերսէ, որպէսզի իր ցաւերին մի դարման գտնէ։

Ահա այս հարցերն են, որ մարդ շարունակ ինքն իրան տալիս է և մի բաւարար պատասխան չէ գտնում։

Արդեօք կարելի է յոյս կապել մեր պոռոտախօս ինտելիգենտների վրա, թէ նրանք վերջապէս խօսքից գործի կանցնեն և չքաւոր գիւղացիութեան աղաղակող կարիքների հանդէպ ակտիվ միջոցների կը դիմեն. արդեօք յուսա՞լ, որ մեր հասարակական վարչական մարմինները և կրթական հաստատութիւնների պաշտօնեաները, մէկդի թողնելով իրանց անձնական հաշիւները և պլատոնական ցաւակցութիւնները, գործնական միջոցներով կը բարւոքեն չքաւոր գիւղացիների ծանր դրութիւնը. արդեօք մեր բարեգործական հիմնարկութիւնները կը մտածե՞ն վաղօրօք կանխել այն սոսկալի չարիքը, որի անունն է... սով և որն արդէն սպասվում է մեր գիւղերում։

Սրանք այնպիսի հարցեր են, որոնց արծարծելը յոյժ կարևոր է և որոնց մասին արժէ աւելի լուրջ մտածել. այո, աւելի լուրջ մտածել, որովհետև այդ հարցերն անուշադիր թողնելը կը նշանակէ՝ անծայր թշուառութեան մատնել անօգնական մնացած չքաւոր գիւղացիներին։

Սակայն վերջիններիս իրական օգնութիւն հասցնելու համար պէտք է անշուշտ խուսափել այնպիսի ծրագիրներից, որոնց կեանքի մէջ իրագործելը հնարաւոր չէ, հակառակ դէպքում գործ դրած աշխատանքը ոչ մի դրական արդիւնք չի տայ։ Այդ գիտակցութեամբ մօտենալով գործին, մենք անշուշտ յաղթութիւն կունենանք։

II

Թէ ինչպիսի միջոցներ պէտք է ձեռնարկել չքաւոր գիւղացիներին օգնելու համար, այդ թողնում ենք մեզանից աւելի ձեռնհաս մարդկանց. մենք մեր կողմից միայն մի քանի խորհրդածութիւններ կանենք։

Ինչպէս գիտենք, իւրաքանչիւր գիւղական հասարակութիւն 6—7 տարիներից ի վեր տարեկան ծուխը մի րուբլի փող է գանձում, որից գոյացած դրամագլուխը պէտք է գործադրվի հասարակական աղէտների ժամանակ, մանաւանդ սովի ժամանակ։ Այդ դրամագլուխը կոչվում է պարէնաւորման դրամագլուխ և պահվում է պետական գանձարանում։ Մեզ հասած տեղեկութիւններից երևում է, որ ներկայումս իւրաքանչիւր գիւղական հասարակութիւն ժողոված կունենայ յիշեալ դրամագլխի համար 5000—8000 րուբլի, որպիսի գումարները, եթէ միասին վերցնել՝ տասնեակ հազարների կը հասնէ։ Մեզ թւում է, թէ ամենայարմար և ամենաանհրաժեշտ ժամանակն է այժմ՝ դիմել ուր հարկն է, որպէս զի թոյլ տրվի այդ փողով հասարակական շտեմարաններ բանալ՝ յատկապէս ցորենի ու ալիւրի համար և, վերադարձնելու պայմանով, չքաւոր գիւղացիներին ցորեն ու ալիւր բաժանել, որպէսզի վերջիններս չենթարկվեն սպեկուլեանտների կամայականութիւններին։ Իսկ անարդարութիւններից և զեղծումներից ազատ մնալու համար նպատակայարմար ձևն այն է, որ իւրաքանչիւր գիւղական հասարակութիւն իր միջից բարեխիղճ անձնաւորութիւններից մի հոգաբարձութիւն ընտրէ, որի պարտականու-

թիւնն այն պէտք է լինի, որ աշխատի ցորենն ու ալիւր ամբարել և բարեխիղճ կերպով բաժանել չքաւորների մէջ. ընտրուած հոգաբարձութեան գործունէութեան վրա հսկողը կը լինի հասարակութեան կողմից ընտրուած վերստուգիչ յանձնաժողովը։

Պէտք է աշխատել, սակայն, որ սովորականի պէս այդ գործը ևս չը յանձնվի այն մարդկանց ձեռքը, որոնք, իբրև պատենտաւոր կեղեքիչներ, հասարակական գործերի գլուխ են անցնում և հասարակական շահերը իրանց անձնական շահերին ծառայեցնում։

Ի հարկէ գիւղացիների տնտեսական դրութիւնը բարելաւելու համար միմիակ այս միջոցը չէ, որ մենք առաջարկում ենք. կը գտնվեն և ուրիշ միջոցներ, եթէ միայն ունենանք չքաւոր գիւղացու շահերը իր սրտին մօտ ընդունող հասարակական աշխուժ գործիչներ։

Ա. Ասլանեան

Խանքենդ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Երէկ, երիտասարդ զինուորացուների զինուորակոչութեան պատճառով, փակվեցին քաղաքի բոլոր գինետները։ Դրանք փակ մնալու են մի քանի օր, մինչև զինուորակոչութեան վերջը։

◆ Երէկ սկսվեց 1896 թ. ծնած երիտասարդ զինուորացուների ցուցակագրութիւնը և բժշկական քննութիւնը։ Զինուորացուներին վերցնում են առանց վիճակահանութեան և արտօնութիւնները պահպանելու։ Վերցվում են նաև միակ որդիքը։

◆ Դպրոցական զբաղմունքները մօտ օրերս սկսելու պատճառով, դպրոցական շատ շէնքեր, որ յատկացված են պատերազմական պէտքերի համար, դատարկվում են։ Դպրոցական զբաղմունքները կանոնաւորապէս սկսվելու են սեպտ. 1-ից։ Իսկ քննութիւնները առհասարակ լինելու են օգոստ. 15-ից։

◆ Զինուորական ատեանը կարգադրել է, որ բուժիչ բոյսեր հաւաքվեն Կովկասի զանազան վայրերում։ Այդ պատճառով Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն կարգադրել է շրջանի դպրոցական հաստատութիւնների ծառայողներին օժանդակել այդ բոյսերի հաւաքման գործին։

◆ Վանից եկած փախստականները շատ աննպաստ և յոռի լուրեր են հաղորդում այն հայերի մասին, որոնք վերջերս այդտեղ դեր էին խաղում։ Մանաւորապէս մեծ գրգռումն կայ Արամի դէմ։ Ցանկալի էր բացատրութիւններ տալ, թէ արդեօք ճիշդ է, որ կեղեքումներ են տեղի ունեցել, որպէսզի կեղեքիչները գոնէ տեղ հերոսների անուն չը վաստակեն։

◆ Վերջին ժամանակներս քաղաքը մաքուր պահելու և ամեն տեսակ հիւանդութիւնների վտանգից խուսափելու համար, փողոցները ջրվում են երեկոյ ու առաւօտ։ Սակայն ջրվում են միայն գլխաւոր փողոցները, լաւ կը լինէր ջրվէին այն ետ ընկած փողոցները, ուր ապրում է չքաւոր ազգաբնակութիւնը, հետևաբար ուր և անպակաս են ամեն տեսակ կեղտոտութիւններ։

◆ Ռուսաց այլակերպութեան տօնի պատճառով տեղական ռուսական թերթերը երէկ լոյս չը տեսան։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Մանսըրեվը հրաժարվել է կադէտների ֆրակցիայից։

◆ Զախակողմեանները և հոկտեմբերեանները միաբերան ընդունում են, որ երկրի դրութիւնը պահանջում է Պետական Դումայի անընդհատ գործունէութիւնը։

. . . .

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄ.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

(Սեփական թղթակցից)

Գաղթականների դրութիւնը

Խոյ, 29 յուլիսի

Թիւրքիայի վերջին արշաւանքի շնորհիւ, նորից սկսվեց գաղթականների հոսանքը։ Հազարաւոր մարդիկ, թողնելով իրանց վերջին աշխատանքի պտուղը, շտապել հեռացել էին ազատելով իրանց կեանքը վերահաս վտանգից։

Բոլոր գաղթականները, Սէյդավար գիւղից սկսած մինչև Խոյի շուրջը, թափված են բաց օդի տակ, ոչ մէկին թոյլ չեն տալիս Խոյ մտնելու, պատճառաբանելով թէ՝ խուսափում են հիւանդութիւններից։

Միծաղելի՜ կարգադրութիւն։

Միծաղելի է, չափազանց ծիծաղելի, որ գարշահոտութեան մէջ խարխափող խոյեցիք՝ վախենում են զանազան վարակիչ հիւանդութիւններից, և դրա առաջն առնելու համար միջոցների են դիմում գաղթականներին քաղաք չը թողնելով։ Իսկ թէ քաղաքի մէջը և շրջակայքն ու ջրերը լցվում են շան, կատուի, այլ անասունների դիակներով, որոնց գարշահոտութիւնը ամբողջ քաղաքն է բռնում, այդ ոչինչ։ Բայց, սասցէք խընդրեմ, երբ խոյեցին մտածելով իր մասին՝ կարգադրում է նրանց քաղաք չը թողնել, ինչո՞ւ քիչ էլ չէ մտածում նրանց մասին, որ հինգ-վեց օրերով մարդիկ չեն կարող առանց հացի մնալ, ինչո՞ւ չէ կարգադրում հացթուխներին հաց տանելու քաղաքից դուրս՝ ծախելու։ Կամ գոնէ գաղթականներից մի քանի հոգու թոյլ տրվէր բոլորի համար հաց գնելու։ Դրա փոխարէն՝ անսիրտ խոյեցիք ոստիկաններ են կանգնեցրել քաղաքի մուտքի մօտ, որոնք գաղթականների վզակոթներին տալով՝ քաղաք չեն թողնում մտնելու։

Բաւական չէ դժբաղդ ժողովրդին հասած չար պատուհասը, մենք էլ մի կողմից ծըծում ենք նրանց ջուր դառած արիւնի վերջին կաթիլը և պատճառաբանում ենք, թէ օրուլ է, մեր վարպետները հաց չեն կարողանում թխել։ Բայց ի՞նչպէս բան է, որ մի փուռ չը տեսանք Խոյում, որ առանց հացի լինէր։

Լսում ենք, որ առաջնորդ Ներսէս եպ.-ի կարգադրութեամբ մարդիկ են ընտրված, գաղթականների մասին հոգալու, բայց դրանց հետքը անգամ չը կայ այստեղ. եթէ կան էլ, քար վերաբերմունք են ցոյց տալիս։

Արմէն Անանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՈՒՂԻՒՑ

Ստոկհոլմ, 14 յուլիսի

Շվէդիայի մայրաքաղաքումն ենք։ Բայց նախ քան այս, կուզէի մի քանի խօսք ասել Սկանդինաւեան թերակղզու և ժողովուրդների մասին։

Պետրօգրադից դէպի Արխանգելսկ տանող ճանապարհը համարեա ամբողջովին ծածկված է անտառներով, որ հիւսիսից հարաւ հետզհետէ նօսրանում է, այնպէս որ մինչև Հապարանդա հասնելը (Հապարանդան ռուս-շվէդական կամ, աւելի ճիշդը, ֆին-շվէդական սահմանագլուխն է. ռուսական սահմանագլուխը Տօրնէօ է կոչվում, որտեղից ճամբորդը համանուն գետի վրայով շոգենաւով անցնելով մտնում է Հապարանդա կոչված գիւղաքաղաքը, որ շվէդական սահմանագլուխն է) բուսականութիւնը համարեա խեղճ ու կրակ թփերի է փոխարկվում։ Այլապէս չէր էլ կարող լինել, որովհետև Հապարանդայից մինչև Հիւսիսային Ովկիանոսը շատ քիչ տարածութիւն է մնում։ Այս ծայր հիւսիսը ամբողջապէս ճահճոտ է և ծածկված անհամար լճերով և գետերով։ Անփորձ ուղեւորներն իրանց հետ տաք հագուստ չունենալով՝ բաւիս բուն նշանակութեամբ դողում են ցրտից տարվայ այս պահուն, իսկ շվէդական մաքսային պաշտօնեաները, ամառային հագուստ զգեցած, ամենևին էլ չեն անճապարում ճամբորդներին ժամ առաջ ազատ արձակել, որպէսզի մարդիկ ցրտից չը դողան։ Խառնում են ու խառնում չէմօդանները. չը լինի թէ Ռուսաստան գնօրայք կամ բժշկական պարագաներ տանէք.

. . . .

Բայց դառնանք մեր նիւթին։

Այս երկրում գարունը դեռ նոր է սկսվում։ Գարնանը կը հետևէ անշուշտ ամառը. նեղութիւն, կուզէի ասել՝ ձմեռը։ Այստեղ տարին երկու եղանակ ունի՝ գարուն և ձմեռ։ Ամառվայ և աշնան մասին խօսք լինել կարող չէ։

Սկանդինաւեան թերակղզու ժողովուրդները, գիւղացիները անտառների մէջ են ապրում։ Դաշտը շատ նուազ, փայտ որչափ կուզէք, որ և հանդիսանում է սկանդինաւեցիների առևտրի գլխաւոր նիւթը, որպիսին նրանք արտահանում են դէպի օտար երկիրներ և խոշոր դրամ շահում։ Ֆինների և շվէդների փոխ-յարաբերութիւնը բաւական լաւ է թւում. իրար հետ հաշտ են ապրում ըստ երևոյթին։ Բայց որչափ էլ սկանդինաւեցիները կուլտուրականացած են թւում մարդուն իրանց արտաքին կենցաղավարութեամբ և նիստ ու կացով, այնու ամենայնիւ զարմանալի չափերով էգօիզմը, եսականութիւնը և չօվէնութիւնն աչքի է զարնում։ Մեծամիտ, պոռոտախօս և իրանց մասին մեծ համարում ունեցողներ են, թէև շատ ու շատ դէֆէկտներ և պակասութիւններ ունեն, որոնք աւշադիր դիտողի աչքից չեն վրիպում։ Առաջ կը բերեմ մի քանի օրինակ, որոնք ցայտուն կերպով կապացուցեն գրածներս։ Օրինակ, շատ քիչ մարդ կը գտնէք այս երկրում, որ ծխախոտ ծամելիս չը լինի։ Այստեղ ուսումը պարտադիր է. նկատելի է, որ մարդիկ խիստ կրօնասէր են։ Բողոքականութիւնը, որ տառակերութեան է փոխարկված, կարելի է ասել՝ այս մարդոց մէջ մնացրել է շատ ինչ։ Կիրակի օրերը փակ են բոլոր խանութները և հաստատութիւնները, այնպէս որ հաց իսկ դժուար կարելի է գտնել. սակայն այդօրինակ կրօնականութեան և ըստ երևոյթին կուլտուրականութեան փոխարէն՝ դուք ամեն օր, և առաւելապէս տօն օրերը, քաղաքների փողոցներում կը հանդիպէք բազմաթիւ արբածների, որոնք կանանց հանդէպ իսկ լպիրշ վերաբերմունք ունեն։

Չը նայած, որ, օրինակ, Նորվէգիայի պարլամենտը շարունակ նորանոր օրէնքներ է հրատարակում արբեցողութիւնը կարճելու նպատակով, բայց և այնպէս արբեցողները բաւական մեծ տոկոս են կազմում։ Նորվէգիայի քաղաքներում գինի և առ հասարակ ոգելից ըմպելիք կարելի է գնել առաւօտեան ժամը 10—12-ը, որից յետոյ խանութներում ձեզ չեն վաճառի ձեր ցանկացած կօնեակը կամ ուիսկին և կամ այլ ոգելից ըմպելի։ Բայց չը կարծէք, թէ գնել կարելի է ամեն օր. ոչ. չորեքշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ, կիրակի և երկուշաբթի օրերը ոչ ռեստօրաններում և ոչ էլ գինեվաճառանոցում չէ կարելի ձեռք բերել ոգելից որևէ ըմպելի, բացի գարեջրից։ Սակայն չը նայած արբեցողութեան տարածման դէմ ձեռք առնված այսօրինակ խստագոյն օրէնքներին, այնու ամենայնիւ գինեմոլների թիւը շատ մեծ է։

Չը նայած որ բնակիչները առհասարակ հագածեն բաւական մաքուր և թողնում են ըստ երևոյթին քաղաքակրթված ազգերի տպաւորութիւն, բայց և այնպէս այս մարդոց մէջ կայ մի վանողական յատկութիւն, որ հարկադրում է մարդուս սրանց հետ ունեցած յարաբերութիւնը պաշտօնականութեան և ձևական քաղաքավարութեան սահմաններից մէջ պահել։ Սրանցում չը կայ բէլգիացու, ֆրանսիացու գրաւիչ, կենսուրախ, սիրալիր, լայնասիրտ վերաբերմունքը դէպի օտարը, այլ ընդհակառակը կը նկատէք մեծամիտ և բարձրից նայողի հոնգամանք։ Օտարին կը ծաղրեն, կոշտ կերպով կը պատասխանեն, կարծէք թէ մարդուն վայրենի տեղ ընդունելով ժամերով վրան գլուխը կը դիտեն, հաց, կերակուր ուտելիս իսկ ապուշապուշ բերանին կը նայեն... Քաղաքները մաքուր են, բայց ոչ ճաշակով շինված։ Ամեն ինչ կոպիտ է, անտաշ։ Նոյն իսկ սկուլպտուրան կոշտ է. չը կայ գրաւիչ միղմութիւն, բացակայում է գեղեցիկը։ Կարճ ասած, կապկօրէն ընդօրինակում են այն ամենը, որ գերմանական է։ Գոյութիւն չունի ռոմանական ճաշակաւորութիւնը, վեհութիւնը, գեղեցկութիւնը։ Գերմանական սառնութիւն է հոսում ամենքից։ Դէպի օտարն ունեցած կասկածոտութիւնը, անբարեացակամ վերաբերմունքը ծայրայեղութեան է հասնում։

Ռուսաստանցիներին ծաղրում են, համարելով սրանց արգահատելի,

. . . .

. . . .

* *

Շվէդիան սահմանադրական-միապետական երկիր է. արքան է Գուստաւ V-ը։ Շվէդները կրօնով աւետարանական-լիւթերական են։ Ամբողջ Շվէդիայի տարածութիւնը հաւասարվում է 393,000 քառակուսի վերստի։ Ազգաբնակութեան թիւը 5.600,000-ից քիչ աւելի կը լինի։ Երկաթուղիների տարածութիւնը 12,772 վերստ է, իսկ հեռագրալարերի երկարութիւնը մօտ 30,000 վերստ։ Առևտրական նաւատորմի թիւը մօտ 3000 է։ Օտար երկիրներից ներմուծվում է տարեկան 365 միլիոն րուբլու ապրանք։ Արտահանվում է դէպի օտար երկիրներ տարեկան 289 միլ. ր. ապրանք, գլխաւորապէս փայտ։

Պետութեան մէջ խաղաղ ժամանակ զօրքի թիւը հասնում է 70,000 զինուորի, իսկ պատերազմի ժամանակ 400,000-ի։ Իւրաքանչիւր քաղաքացի իբրև զինուոր ծառայում է միայն 1 տարի, որից 8 ամիսը անընդհատ, իսկ մնացած 4 ամիսները ընդհատումներով, ըստ ցանկութեան, յընթացս մի քանի տարիների։ Պետութեան բիւջէն 145 միլիոն րուբլու է հասնում, իսկ պարտքը 315 միլ. րուբլի է։ Մայրաքաղաքն է Ստոկհոլմը, որը ունի մօտ 347,000 բնակիչ։ Մոռացայ յիշել, որ ուսումը այս երկրում պարտադիր է, ամբողջ երկիրը պատած է դպրոցների ցանցերով։ Պրեբերական մամուլը բաւական զարգացած է, սօցիալիստական մամուլը մեծ ազդեցութիւն ունի։ Րիկստագում (պարլամենտ) բանուորական դասակարգի ներկայացուցիչները զգալի թիւ են կազմում։ Սօցիալ-դեմօկրատական բանուորական կուսակցութեան գլխաւոր բերանը «Social-Demokraten» թերթն է, որ տարածվում է տասնեակ հազարներով։ Միջանկեալ ասեմ, որ պատեհութիւն ունեցայ Ստոկհոլմի գլխաւոր կայարանում տեսնել Շվէդիայի թագաւորին, որ իր մարդկանցով ամարանոցից վերադարձաւ Ստոկհոլմ, րիկստագի արտակարգ նիստի գումարման առիթով։ Ստոկհոլմը բաւական բարեզարդ և մաքուր քաղաք է։ Ունի համալսարան և տեխնիկական բարձրագոյն դպրոցներ. թանգարանները, գրադարանները, մանաւանդ արքայականը, բաւական հարուստ են։ Կարելի է գտնել ամեն տեսակ հրատարակութիւններ, համարեա բոլոր լեզուներով։ Մի քանի խոշոր թատրոններին ներկայիս աւելանում է նաև մի նորը, որը հսկայական և բաւական ճաշակաւոր շէնք է, կառուցված ծովափին մօտ։ Չը նայած երկրի փոքր տարածութեանը, քաղաքը, ինչպէս նաև այլ քաղաքները, ունի բազմաթիւ պարտէզներ, անտառներ քաղաքի շրջակայքում։ Պարտէզների գլխաւոր զարդը թաւշանման խոտն է, երբեմն էլ ծաղիկները, որոնք խնամվում են ամենայն քնքշութեամբ, որպէսզի այս սառն երկրում գոյութիւն պահպանեն։ Պարտէզների մէջ բազմաթիւ աւազաններ կան, որոնց մէջ ջուրը հոսում է անսպառօրէն։ Դպրոցների հետ միատեղ կը հանդիպէք բազմաթիւ գինետների և ծխախոտ վաճառող խանութների։ Մոռացայ յիշել, որ շնորհիւ փայտեղէնի շատութեան՝ այս երկիրը, ինչպէս նաև Ֆինլանդիան և Նորվէգիան արտադրում են մեծ քանակութեամբ լուցկի. շվէդական լուցկին յայտնի է ամբողջ աշխարհին իր լաւ որակով։ Գիւղերի և գիւղաքաղաքների տները փայտից են շինվում առ հասարակ։ Թէև քար կայ, բայց շինութիւնների համար անպէտք է համարեա։ Աղիւսը թանգ է, կաւի նուազութեան պատճառով։

Առևտուրը և արդիւնաբերութիւնը այս երկրում հասել է բաւական մեծ չափերի։ Ժողովուրդը բարեկեցիկ է։ Օրական հարիւրաւոր նաւեր են գնում-գալիս բեռնելով ու տանելով ճամբորդների, արտածելով փայտ, լուցկի և այլն և ներմուծելով այլ ապրանքներ ու գաղթականներ, որոնք գլխաւորապէս վերադառնում են Ամերիկայից Շվէդիա, գրպանները լցրած դոլլարներով։

Այստեղ գործում է ռուսական մի կոմիտէ, նախագահութեամբ Շվէդիայի ռուսական դեսպան Նեխլիւդովի քոյր Վ. Նեխլիւդովայի։ Կոմիտէն գործում է յօգուտ ռուս փախստականների և պատերազմի պատճառով արտասահմանում մնացած ռուսաստանցիների։

Ցար. Գասպարեան

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3	դէպի Բաթում	1 ժ.	45 ր.	ցերեկ.
№ 4	» Բագու	7 ժ.	3 ր.	երեկ.
№ 6	(արագ) »	12 ժ.	8 ր.	ցերեկ.
№ 9	» Բաթում	8 ժ.	53 ր.	երեկ.
	» Ջուլֆա	8 ժ.	53 ր.	երեկ.
	» Բօրժոմ	3 ժ.	20 ր.	ցերեկ.

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3	Բագուից —	12 ժ.	54 ր.	ցերեկ.
№ 4	Բաթումից —	5 ժ.	55 ր.	երեկ.
№ 5	Բագուից (արագ)	7 ժ.	41 ր.	երեկ.
№ 10	Բաթումից —	9 ժ.	51 ր.	առաւ.
	Ջուլֆայից —	8 ժ.	11 ր.	առաւ.
	Բօրժոմից —	7 ժ.	25 ր.	առաւ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Գոլովինսկի, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի և «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—2½—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երիկամ. հիւանդ. և շաքար. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-Բ.ԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—135

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լեւոն Կ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԸ

ԲԱԳՈՒՈՒՄ

◆ Առևտրական տների ու ֆիրմաների ◆ ներկայացուցիչ (1892 թւից) շտապիոյթ և ճշտապահ պայմաններով ընդունում և կատարում է զանազան յանձնարարութիւններ.

ԳՆՈՒՄ, ՎԱՃԱՌՈՒՄ ԵՒ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՒՄ Է

մանուֆակտուրային և գաստրոնոմիքական ապրանքներ.—երկաթեղէն, մեքենաներ ու տեխնիքական գործիքներ.—Ալիւր, ցորեն, գարի, բրինձ, թէյ, բուրդ, բամբակ.—Զօր մրգեղէն, տախտակեղէն ու նաւթային բերքեր։

Հասցէն (Նամակով՝ Л. К. Теръ-Никогосянъ. (Հեռագրով՝ Терникогосянъ, Баку.

(Ե. 2.) 527. 5—1

ԽՄԲԱՊԵՏ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Հայ սեմինարիական կրթութեամբ և երաժշտական ուսումով, կամենում է պաշտօնավարել հայ դպրոցներում, ուր բացի եկեղեցական խումբ ունենալուց կարիք է զգացվում նաև համերգների համար քառաձայն խումբ և լարային օրկէստր. ունի 10 տարվայ փորձառութիւն։ Դիմել՝ մինչև օգոստոսի 20-ը՝ Тифлисъ, Абасъ-Абадская пл. № 1. Е. ПАРСАДАНЯНЦУ.

(12, 16) 532. 3—1

Բենդէր-Գեազի հասարակութեան համար հարկաւոր է

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ

ռուսական ցենզով։ Ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել հետևեալ հասցէով՝ Черезъ Красноводскъ, въ Бендеръ-Газь (Персія). Александру Ерицжакьянцу.

535 4—2

Ղարասուբազարի հայոց եկեղեցու համար հարկաւոր է աչող ձայնով եկեղեցու արարողութիւններին հմուտ ձայնագրագէտ

ՏԻՐԱՑՈՒ

տանուլւոյն թեմական դպրոցի 4 դաս. կրթութեամբ, որը կառավարելու է եկեղեցու երգեցիկ խումբը, դպրոցում ստանձնելու է վերակացութիւնը, աւանդելու է երգեցողութիւն և երկրորդական առարկաներ։ Պայմաններն են.—Սենեակ և վառելիք, ռոճիկ՝ եկեղեցուց տարեկան 180 ր., արդիւնք 200—300 ր. դպրոցից 180 ր.։ Դիմել՝ г. Карасубазаръ, (Таврич. губ.) Священнику А. Мѣдникянцу.

526. 2—2

Եղեսիայի եկ.-ծխ. տղայոց քառամեայ և օր. եռամեայ դպրոցների համար հարկաւոր են

2 ՈՒՍՈՒՑԻՉ

միջնակարգ կրթութեամբ։ Շաբաթական կունենան 25—26 դաս և հերթ. վերակացութեան պաշտօն տղայոց դպրոցում 3 օր։ Տարեկան ռոճիկ 450 ր., սենեակ և ծառայ։ Ցանկացողները թող անյապաղ դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Черезъ г. Моздокъ, въ м. Эдиссію, Эдиссійскому армянскому церковно-приход. Попечительству.

Եղեսիայի դպրոցների աւ.-ուսուցիչ՝ Վ. Վլասեանց

524 3—2

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ԱՐԿԱԾԵԱԼՆԵՐԻ

հետևեալ հրատարակութիւնները.

1) «ԳԵՂՈՒՆԻ» պատկերազարդ հանդէսի 1906 թ. համարը, յօդուած կովկասահայ արկածեալների . . . 4 ր.
2) «ԳԵՂՈՒՆԻ» պատկերազարդ հանդէսի 1909 թ. համարը, յօդուած Ադանայի արհաւիրքներին նւիրված . . . 4 ր.
3) «ՀԱՅԻ ԿՏՈՐ ՉԷԹՈՒՆՑՈՒՆ», յօդուած Զէյթունի հայ ռազմիկների . . . 2 ր.
4) «ՏՆԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», բժշկ. Գ. Բաբեանի I հատոր, Բնախօսութիւն և առողջապահութիւն . . . 1 ր.
5) «ՇԷՔՍՊԻՐ ԵՒ ԻՐ «ՀԱՄԼԷՏ» ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ», Պ. Ադամեանի . . . 1 ր.
6) «ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ», Բամալեանց Ս.-ի . . . 50 կ.

Յիշեալ գրքերը Թիֆլիսում միջամից գնողները կարող են իրանց բնակարան գնիրով ձեռք բերել։

Թիֆլիսից դուրս պահանջողների հաշւին է ճանապարհածախսը։

1. 0—4

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մի խումբ հայ գրողների և գրականագէտների մասնակցութեամբ հրատարակվող գրական-բանասիրական ալմանախի տպագրութիւնը վերջանալու վրա է։ Գիրքը լոյս կը տեսնի սեպտեմբերի սկիզբներին։

◆ «Temps»-ը վշտով ընդգծում է, որ Ֆրանսիայում ներկայումս չերևաց մի բանաստեղծ, որին կարելի լինէր ազգային համարել։ Բէլգիայում,—ասում է լրագիրը,—ազգային բանաստեղծի տեղը բռնում է Էմիլ Վերհարնը, Անգլիայում՝ Րեդիարդ Կիպլինգը, Իտալիայում՝ Գաբրիէլ դ'Անունցիօն։ Իսկ ինչ վերաբերում է Ֆրանսիային, պէտք է խոստովանել, որ այս պատերազմին թէև երևացին հայրենասիրական արժէքաւոր գործեր, բայց չը կար մի այնպիսի բան, որ իր նշանակութեամբ համեմատվէր Մարսելէզի հետ, որ ոգևորում է ֆրանսիացու հոգին։

◆ Արտուր Շնիցլերը վերջացրել է մի նոր պիէսա, որը կրում է «Խօսքերի կոմեդիա» վերնագիրը։